

MSc Law and Economics

Τμήμα Οικονομικών
Επιστημών

**Διδρυματικό Πρόγραμμα
Μεταπτυχιακών Σπουδών
Δίκαιο και Οικονομικά**

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**
Νομική Σχολή

Δίκαιο και Οικονομικά

Τραπεζικό Δίκαιο και Οικονομικά

Εργασία με θέμα:

Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση

Φοιτήτρια: Παπανικολάου
Ελένη (mle22030)

Επιβλέπων καθηγητής: Στυλιανός Φούντας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση δημιουργήθηκε για να διασφαλίσει τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα στην ευρωζώνη και την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των πολιτών και επενδυτών στον ευρωπαϊκό τραπεζικό τομέα. Η οικονομική κρίση του 2008 που εξαπλώθηκε σε όλη την Ευρώπη, φανέρωσε την στενή σχέση μεταξύ των τραπεζών, η οποία συμβάλλει στην ευκολότερη και αμεσότερη εξάπλωση των κρίσεων που προκύπτουν. Σε αυτό το πλαίσιο, η ανάγκη για βέλτιστη ρύθμιση και εποπτεία του χρηματοπιστωτικού τομέα της ευρωζώνης, οδήγησε στη μεγαλύτερη ολοκλήρωση των τραπεζικών συστημάτων. Στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να παρουσιαστεί αναλυτικά η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση και συγκεκριμένα οι στόχοι της, η πορεία προς τη δημιουργία της, το νομικό πλαίσιο που τη διέπει, καθώς και οι τρεις πυλώνες από τους οποίους αποτελείται: ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός, ο Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης και το Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασφάλισης Καταθέσεων. Θα γίνει μια κριτική προς τη μέχρι τώρα λειτουργία της Τραπεζικής Ένωσης και θα παρουσιαστούν οι πρόσφατες εξελίξεις προς την ολοκλήρωσή της, καθώς μέχρι σήμερα παραμένει ημιτελής.

Λέξεις – κλειδιά: Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση, κρίση, ευρωζώνη, Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, ΕΚΤ, Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός, ΕΕΜ, Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης, ΕΜΕ, Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασφάλισης Καταθέσεων, ΕΣΑΚ.

ABSTRACT

The European Banking Union was created to ensure financial stability in the euro area and to restore the confidence of citizens and investors in the European banking sector. The financial crisis of 2008 that spread across Europe revealed the close relationship between banks, which contributes to the easier and more immediate spread of the resulting crises. In this context, the need for better regulation and supervision of the eurozone's financial sector led to greater integration of banking systems. The aim of this thesis is to present in detail the European Banking Union and specifically its objectives, the path towards its creation, the legal framework that governs it, as well as the three pillars of which it consists: the Single Supervisory Mechanism, the Single Resolution Mechanism and the European Deposit Insurance Scheme. A critique will be made of the functioning of the Banking Union so far and the recent developments towards its completion will be presented, as to date it remains incomplete.

Key Words: European Banking Union, crisis, eurozone, European Central Bank, ECB, Single Supervisory Mechanism, SSM, Single Resolution Mechanism, SRM, European Deposit Insurance Scheme, EDIS.

Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματοποιήθηκε στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας σε συνεργασία με το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και συγκεκριμένα στο τμήμα Οικονομικών κατά τα έτη 2022-2023.

Η ολοκλήρωση της μεταπτυχιακής αυτής εργασίας θα ήταν αδύνατη χωρίς την πολύτιμη υποστήριξη του καθηγητή μου, Κ. Στυλιανό Φουντά. Του εκφράζω ένα βαθύ ευχαριστώ για όλη τη βοήθεια που μου προσέφερε.

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω πολύ τους γονείς μου, Νικόλαο Παπανικολάου & Αγάπη Κορυφίδου, οι οποίοι υπήρξαν πάντα ένα ανεκτίμητο στήριγμα για μένα και στους οποίους οφείλω όλη τη διαδρομή των σπουδών μου, μέχρι σήμερα.

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	2
ABSTRACT	3
Ευχαριστίες	4
Κατάλογος Εικόνων	7
Κατάλογος Συντομογραφιών	8
Βεβαίωση συγγραφικών δικαιωμάτων.....	10
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	11
Κεφάλαιο 1: Η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση: λόγοι δημιουργίας και στόχοι.....	14
Κεφάλαιο 2: Ιστορική αναδρομή	17
2.1 Βασιλεία I, II, III	17
2.2 Εξελίξεις σε επίπεδο ΕΕ	19
2.3 Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ONE).....	31
Κεφάλαιο 3: Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ).....	33
Κεφάλαιο 4: Πυλώνες της Τραπεζικής Ένωσης	36
4.1 Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός (Single Supervisory Mechanism – SSM)	37
4.2 Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης-EME (Single Resolution Mechanism -SRM)	43
4.3 Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασφάλισης Καταθέσεων	47
Κεφάλαιο 5: Νομικό πλαίσιο: Το ενιαίο εγχειρίδιο κανόνων	49
5.1 Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον τραπεζικό τομέα	50
5.2 Συστήματα εγγύησης καταθέσεων.....	50
5.3 Ανάκαμψη και εξυγίανση των τραπεζών	51
Κεφάλαιο 6: Κριτική στην Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση.....	53
Κεφάλαιο 7: Εξελίξεις προς την ολοκλήρωση της τραπεζικής ένωσης	57
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	61

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....63

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1: Η Τραπεζική Ένωση.....σελ.	16
Εικόνα 2: Οι τρεις πυλώνες της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης.....σελ.	37
Εικόνα 3: Ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός.....σελ.	41
Εικόνα 4: Ο Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης.....σελ.	46- 47

Κατάλογος Συντομογραφιών

ΑΕΠ- Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

ΕΑΤ- Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών

ΕΕ- Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΚΤ- Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

ΕΕΜ- Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός

ΕΟΚ- Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα

ΕΜΕ- Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης

ΕΜΣ- Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας

ΕΝΙ- Ενιαίο Νομισματικό Ίδρυμα

ΕΣΑΚ- Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασφάλισης Καταθέσεων

ΕΣΕ- Ενιαίο Συμβούλιο Εξυγίανσης

ΕΣΚΤ- Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών

ΕΣΣΚ - Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου

ΕΣΧΕ- Ευρωπαϊκό Σύστημα Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας

ΕΤΕ- Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης

ΚΚΑ - Κανονισμός Κεφαλαιακών Απαιτήσεων

ΟΑΕΤ- Οδηγία για την ανάκαμψη και την εξυγίανση τραπεζών

ΟΚΑ - Οδηγία Κεφαλαιακών Απαιτήσεων

ΟΝΕ- Οικονομική και Νομισματική Ένωση

ΣΛΕΕ- Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

DRI- Direct Recapitalisation Instrument

EBA- European Banking Authority

EDIS- European Deposit Insurance Scheme

EFSF-European Financial Stability Facility

EFSM-European Financial Stabilization Mechanism

EIOPA- European Insurance and Occupational Pensions Authority

ESFS- European System of Financial Supervisors

ESM-European Stability Mechanism

ESMA- European Securities and Markets Authority

MREL- Minimum Requirement for own funds and Eligible Liabilities

NPLs- Non-performing loans

ROE- Return on Equity

SSM- Single Supervisory Mechanism

SRF- Single Resolution Fund

SRM- Single Resolution Mechanism

Βεβαίωση συγγραφικών δικαιωμάτων

Ελένη Παπανικολάου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 και η αντίστοιχη κρίση δημόσιου χρέους στην ευρωζώνη ανέδειξαν σημαντικές αδυναμίες της Ευρωπαϊκής Νομισματικής Ένωσης (ONE) και των ευρωπαϊκών τραπεζικών αγορών με την έλλειψη ενιαίας τραπεζικής εποπτείας και εξυγίανσης. Η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση αποτέλεσε ένα πολύ φιλόδοξο εγχείρημα από την αρχή της δημιουργίας της. Η αφορμή για τη δημιουργία της υπήρξε η κρίση του 2008 που εξαπλώθηκε σε όλη την Ευρώπη, οπότε πρόβαλε επιτακτική η ανάγκη δημιουργίας μιας τέτοιας Ένωσης. Τότε, τα προβλήματα που αντιμετώπιζαν κράτη όπως η Ελλάδα, η Πορτογαλία, η Ιρλανδία και η Ιταλία, αποδίδονταν σχεδόν αποκλειστικά σε λάθη πολιτικής των ίδιων, ενώ πραγματικά τα αίτια της κρίσης συμπεριλάμβαναν λόγους σχετικούς με τη λειτουργία της ONE και της εσωτερικής αγοράς.¹ Επίσης, οι κανονισμοί των κρατών μελών και οι διαδικασίες που ακολουθούνταν διέφεραν πολύ μεταξύ τους και δεν παρείχαν κοινές λύσεις για έγκαιρη παρέμβαση και επίλυση των προβλημάτων.² Μετά την κρίση, φάνηκε ότι στη ζώνη του ευρώ υπάρχουν στενοί δεσμοί μεταξύ των τραπεζών με αποτέλεσμα τα προβλήματα που προκύπτουν, να μπορούν να επηρεάζουν πολύ άμεσα τον χρηματοπιστωτικό τομέα άλλων χωρών της ΕΕ.³ Έτσι, έπρεπε να ρυθμιστεί και να εποπτευθεί καλύτερα ο χρηματοπιστωτικός τομέας της ΕΕ, με τις χώρες της ευρωζώνης να παίρνουν την απόφαση για ένα μεγάλο βήμα, τη μεγαλύτερη ολοκλήρωση των τραπεζικών τους συστημάτων.⁴

Στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να παρουσιαστεί με αναλυτικό τρόπο η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση, οι στόχοι της, η πορεία προς τη δημιουργία της, το νομικό πλαίσιο που τη διέπει, οι τρεις πυλώνες από τους οποίους αποτελείται, καθώς και οι πρόσφατες εξελίξεις προς την ολοκλήρωση της Τραπεζικής Ένωσης.

¹ Χατζηεμμανουήλ, (2012).

² Wiggins, Wedow, and Metrick, (2019).

³ “Τραπεζική Ένωση,” Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, n.d., <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/bankingunion/html/index.el.html>.

⁴ “Τραπεζική Ένωση,” Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, n.d., <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/banking-union/>.

Όσον αφορά τη μεθοδολογία, χρησιμοποιήθηκε η βιβλιογραφική και διαδικτυακή έρευνα. Πιο ειδικά, μελετήθηκε η εθνική και διεθνής βιβλιογραφία, καθώς και συγκεκριμένα βιβλία, περιοδικά και άρθρα σε ηλεκτρονικούς καταλόγους βιβλιοθηκών, όπως επίσης και επίσημες σελίδες διεθνών οργανισμών και οργάνων της ΕΕ.

Η δομή της εργασίας είναι η εξής: Στο εναρκτήριο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, γίνεται μια εισαγωγή στην Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση. Παρουσιάζονται οι στόχοι της και οι λόγοι δημιουργίας της.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, λαμβάνει χώρα μια ιστορική αναδρομή και παρουσίαση της πορείας της Ένωσης. Πιο συγκεκριμένα, θα γίνει αναφορά στους κανόνες της Βασιλείας I, II, και III, θα παρουσιαστούν οι εξελίξεις σε επίπεδο ΕΕ και η ευρωπαϊκή νομοθεσία που θεσπίστηκε, καθώς και η πορεία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ).

Στο τρίτο κεφάλαιο, εξετάζεται η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και συγκεκριμένα η λειτουργία της, τα όργανα από τα οποία αποτελείται, καθώς και ο ρόλος της ως προς τη λειτουργία του Ευρωπαϊκού Εποπτικού Μηχανισμού.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, αναλύεται ξεχωριστά ο κάθε πυλώνας της Τραπεζικής Ένωσης: ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός, ο Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης και το Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασφάλισης Καταθέσεων.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το νομικό πλαίσιο που διέπει την Ένωση, το ενιαίο εγχειρίδιο κανόνων και οι οδηγίες και ο κανονισμός που περιλαμβάνει, δηλαδή:

- την οδηγία για τις κεφαλαιακές απαιτήσεις (ΟΚΑ IV και V), όπως επίσης και τον κανονισμό για τις κεφαλαιακές απαιτήσεις (ΚΚΑ I και II),
- την τροποποιημένη οδηγία για τα συστήματα εγγύησης των καταθέσεων (Οδηγία 2014/49/ΕΕ), και
- την οδηγία για την ανάκαμψη και την εξυγίανση των τραπεζών (BRRD I και II).

Στο έκτο κεφάλαιο, γίνεται μια κριτική αποτίμηση της μέχρι τώρα λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης.

Στο έβδομο κεφάλαιο, αναφέρονται οι εξελίξεις προς την ολοκλήρωση της Τραπεζικής Ένωσης, και συγκεκριμένα οι εξελίξεις ιδίως αναφορικά με τον τρίτο τον τρίτο πυλώνα, δηλαδή το Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασφάλισης Καταθέσεων.

Έπειτα, στον επίλογο γίνονται συμπερασματικές παρατηρήσεις και εκφράζονται προβληματισμοί για το μέλλον.

Τέλος, παρουσιάζεται η βιβλιογραφία που μελετήθηκε για τη συγγραφή της εργασίας.

Κεφάλαιο 1: Η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση: λόγοι δημιουργίας και στόχοι

Ο όρος «τραπεζική ένωση» εισήλθε στο προσκλήιο για πρώτη φορά στην πολιτική όταν ο Γάλλος οικονομολόγος Νικολά Βερόν τον χρησιμοποίησε σε μια ερευνητική εργασία του το 2011, μάλιστα προτού τον επιλέξουν αξιωματούχοι της ΕΕ.⁵ Αυτή η Ένωση αποτελεί μια από τις εξελίξεις με ιδιαίτερα κεφαλαιώδη σημασία στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση μετά τη συμφωνία για τη Συνθήκη του Μάαστριχτ.⁶ Ειδικότερα δε, συνιστά «ακρογωνιαίο λίθο» της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης.⁷ Μάλιστα, η σύστασή της αποτελεί τον κυριότερο στόχο της ΕΕ για την ολοκλήρωση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης.⁸

Κεντρικός στόχος της Τραπεζικής Ένωσης είναι να διασφαλίσει τη σταθερότητα στην ευρωζώνη και ότι ο τραπεζικός τομέας είναι «σταθερός, ασφαλής και αξιόπιστος»,⁹ να τονωθεί η εμπιστοσύνη των επιχειρήσεων, των επενδυτών και των πολιτών στο ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό σύστημα,¹⁰ και να σπάσει ο «βρόχος καταστροφής» κρατικού χρέους-τράπεζας που μάστιζε την περιφέρεια της Ευρωζώνης.¹¹ Ο εν λόγω «βρόχος της καταστροφής» ειδικότερα, όπως ο εν λόγω όρος έχει αποδοθεί από ορισμένους οικονομολόγους, αφορά ιδίως τα κρατικά ομόλογα, τα οποία διακρατούν τα τραπεζικά και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, και που συντέλεσε εν τέλει στην οικονομική κρίση που έλαβε χώρα στις αρχές της δεκαετίας του 2010, με σημαντικότερες συνέπειες μέχρι και σήμερα¹². Νομική βάση αποτελούν τα Άρθρα 114 και 127 παράγραφος 6 της Συνθήκης

⁵ Krecké, (2021).

⁶ Howarth, & Quaglia, (2014)

⁷ Γκόνη, (2022)

⁸ Μυλωνάκης, (2020).

⁹ “Τραπεζική Ένωση,” Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, n.d., <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/banking-union/>.

¹⁰ Ό.π.

¹¹ Papanikolaou, (2015).

¹² Η πλήρης ευρωπαϊκή τραπεζική ένωση αποτελεί τη μόνη λύση ενάντια στο "βρόχο της καταστροφής", 28.10.2021, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.reporter.gr/Apoptseis/Apo-theseews/ck/499627-H-plhrhs-eyrwpaiikh-trapezikh-enwsh-apotelei-th-monh-lysh-enantia-sto-brocho-ths-katastrofhs>

για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ).¹³ Το σύνολο των κρατών μελών της ευρωζώνης αποτελούν μέρος της τραπεζικής ένωσης, ενώ οι χώρες της ΕΕ που δεν εντάσσονται σε αυτήν μπορούν να λάβουν μέρος στην τραπεζική ένωση μέσω της στενής συνεργασία τους με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.¹⁴

Η τραπεζική ένωση προτάθηκε από τους ευρωπαίους αρχηγούς κυβερνήσεων και κρατών τον Ιούνιο 2012 με σκοπό την:

- αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στα ευρωπαϊκά τραπεζικά συστήματα που αποδυναμώθηκαν από τη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση και την συνακόλουθη κρίση του δημόσιου χρέους,
- αντίδραση στον αυξανόμενο κατακερματισμό των ευρωπαϊκών χρηματοπιστωτικών αγορών και
- την ολοκλήρωση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης.¹⁵

Δημιουργήθηκε το 2014 ως βασικό συμπλήρωμα της ΟΝΕ για να διασφαλίσει ότι:

- οι τράπεζες είναι ισχυρές και μπορούν να αντιμετωπίσουν οι χρηματοπιστωτικές κρίσεις στο μέλλον,
- οι μη βιώσιμες τράπεζες εξυγιαίνονται χωρίς να επιβαρύνονται οι φορολογούμενοι
- μειώνεται ο κατακερματισμός της αγοράς.¹⁶

¹³ “Τραπεζική Ένωση,” Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, n.d., <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/banking-union/>.

¹⁴ Ο.π.

¹⁵ Howarth, & Quaglia, (2014).

¹⁶ “Τραπεζική Ένωση,” Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, n.d., <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/banking-union/>.

Η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση βασίζεται σε τρεις πυλώνες, και συγκεκριμένα στον: α) Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό, β) τον Ενιαίο Μηχανισμό Εξυγίανσης, και γ) το Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασφάλισης Καταθέσεων, οι οποίοι θα αναλυθούν σε παρακάτω κεφάλαιο. Μέχρι σήμερα, μόνο δύο λειτουργούν: ο [Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός](#) (ΕΕΜ) που εποπτεύει τις μεγαλύτερες τράπεζες στην ευρωζώνη, και ο [Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης](#) (ΕΜΕ) με στόχο την εξυγίανση προβληματικών τραπεζών με τις λιγότερες δυνατές συνέπειες για τους πολίτες και την οικονομία.¹⁷ Ο τρίτος πυλώνας, το Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασφάλισης Καταθέσεων (ΕΣΑΚ) δεν έχει εφαρμοστεί ακόμα. Εν προκειμένω λοιπόν, αξίζει να αναφερθεί πως τον Δεκέμβριο του 2020, έλαβε χώρα συμφωνία των τριών θεσμικών οργάνων της ΕΕ αναφορικά με τις νομοθετικές προτεραιότητες για το 2021, στις οποίες συμπεριλήφθηκε και το ΕΣΑΚ. Ωστόσο, όπως κατέστη σαφές και από τη δήλωση της 16ης Ιουνίου 2022 σε σχέση με το μέλλον της Τραπεζικής Ένωσης, το ενδιαφέρον επικεντρώθηκε πρωταρχικά στην ενίσχυση του κοινού πλαισίου για την κατά το δυνατόν αποτελεσματικότερη διαχείριση τραπεζικών και μόνον εφόσον επιτευχθεί ο στόχος αυτός, προτεραιότητα θα έχει η ολοκλήρωση του εν λόγω τρίτου Πυλώνα και συνακόλουθα και της Τραπεζικής Ένωσης.

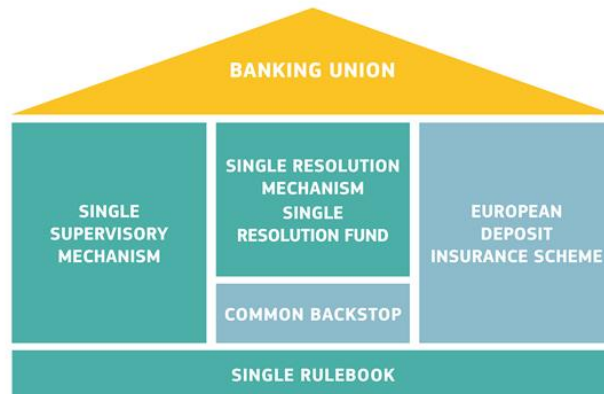
Ένας πολύ ωραίος παραλληλισμός μεταξύ της οικοδόμησης της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης και της κατασκευής ενός σπιτιού έχει εισαχθεί από τον Vitor Carlos Almeida da Silva. Σύμφωνα με αυτόν, οι δύο πυλώνες του «σπιτιού» έχουν χτιστεί, γιατί κανένα «σπίτι» δεν ξεκινάει να χτίζεται από τη «στέγη», αλλά χωρίς αυτήν, δηλαδή το Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασφάλισης Καταθέσεων, οι άλλοι δύο πυλώνες μπορεί να αντιμετωπίσουν προβλήματα όπως «βροχές» και «καταιγίδες», δηλαδή κρίσεις που μπορεί να προκύψουν, κάτι που δύναται να άγει μέχρι και στην κατάρρευση του «σπιτιού».¹⁸

Στους πυλώνες προστίθεται ένα ενιαίο εγχειρίδιο κανόνων που αποτελείται από τον Κανονισμό Κεφαλαιακών Απαιτήσεων, τον Κανονισμό (ΕΕ) Αρ. 575/2013, την Οδηγία Κεφαλαιακών Απαιτήσεων IV, την Οδηγία Αρ. 59/ΕΕ και την Οδηγία για τα Συστήματα

¹⁷ Magnus, (2022).

¹⁸ Almeida da Silva, (2020).

Εγγύησης Καταθέσεων, την Οδηγία Αρ. 2014/49/ΕΕ και τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ESM) για την άμεση ανακεφαλαιοποίηση τραπεζών σε πτώχευση.¹⁹

Εικόνα 1: Η Τραπεζική Ένωση²⁰

Κεφάλαιο 2: Ιστορική αναδρομή

2.1 Βασιλεία I, II, III

Στη Βασιλεία της Ελβετίας έχει την έδρα της η Τράπεζα Διεθνών Κανονισμών, η οποία βασίζεται στην Επιτροπή της Βασιλείας για την Εποπτεία του τραπεζικού συστήματος. Η Τράπεζα Διεθνών Κανονισμών ιδρύθηκε το 1930 με βασικό, πρωταρχικό στόχο τον καθορισμό της κεφαλαιακής επάρκειας, καθώς και την επίτευξη κατά το δυνατόν διαφάνειας στις αποθεματικές απαιτήσεις.²¹ Η εν λόγω Επιτροπή της Βασιλείας ιδρύθηκε

¹⁹ Ό.π.

²⁰ European Commission. <https://ec.europa.eu/newsroom/fisma/items/703494>

²¹ Σιδέρης, (2015)

το 1974 και αποτελείται από αντιπροσώπους των τραπεζικών εποπτικών αρχών, όπως επίσης και κεντρικών τραπεζών των χωρών της G10 (Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ, Ιαπωνία, Ιταλία, Καναδάς, Ολλανδία, Σουηδία), όπως επίσης και της Ισπανίας και του Λουξεμβούργου.²²

Η υιοθέτηση της Βασιλείας I έλαβε χώρα το έτος 1974, αμέσως μετά δηλαδή από την κατάρρευση του συστήματος Bretton Woods και μετά το ξέσπασμα της πετρελαϊκής κρίσης. Αποσκοπούσε ιδίως στο να καθιερωθούν ενιαίοι κανόνες για τον γενικότερο έλεγχο και την εποπτεία των εθνικών τραπεζών²³ και υλοποιήθηκε νομοθετικά στις εσωτερικές έννομες τάξεις των G10 το 1992.²⁴ Ωστόσο, με τον καιρό και ενόψει και των εξελίξεων που στο μεταξύ μεσολάβησαν, κρίθηκε η αναγκαίο να τροποποιηθεί, προκειμένου να ανταποκρίνεται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στις εκάστοτε μεταβαλλόμενες απαιτήσεις. Έτσι, η Επιτροπή της Βασιλείας αντικατέστησε τη Βασιλεία I με τη Βασιλεία II, η οποία επιχείρησε στο μεταξύ να βελτιώσει τον έλεγχο των εσωτερικών συστημάτων αξιολόγησης.²⁵ Ειδικότερα λοιπόν, η Βασιλεία II θεσμοθετήθηκε από την ΕΕ το έτος 2006 με τις Οδηγίες 2006/48/ΕΚ και 2006/49/ΕΚ.²⁶ Αξίζει εν προκειμένω να σημειωθεί ότι το ιδιαίτερο γνώρισμα της Βασιλεία II συνίστατο στον καλύτερο υπολογισμό των κινδύνων τον οποίο αναλάμβαναν τα πιστωτικά ιδρύματα των κρατών μελών, στην γενικότερη σύνδεση της κεφαλαιακής αγοράς και των κεφαλαιακών αναγκών και απαιτήσεων με τους εν λόγω κινδύνους, ενώ παράλληλα είναι σαφές ότι προσέφερε μεγαλύτερη χρηματοπιστωτική σταθερότητα²⁷. Ωστόσο, η μεγάλη οικονομική κρίση που ξέσπασε το 2008 κατέστησε σαφές πως η Βασιλεία II είχε ορισμένες ουσιώδεις ελλείψεις και δεν ήταν σε θέση να προστατέψει με αποτελεσματικό τρόπο τα πιστωτικά ιδρύματα των κρατών μελών. Έτσι, και προκειμένου να καλυφθούν οι εν λόγω ελλείψεις, η Επιτροπή της Βασιλείας εισήγαγε πρόταση στις αρχές του 2013 αναφορικά με την υιοθέτηση της Βασιλείας III, αποσκοπώντας την ενδυνάμωση και μεγαλύτερη

²² Ό.π.

²³ Γκόνη, (2022)

²⁴ Σιδέρης, (2015)

²⁵ Γκόνη, (2022)

²⁶ Ό.π.

²⁷ Σιδέρης, (2015)

σταθερότητα του παγκόσμιου τραπεζικού συστήματος, προκειμένου οι εθνικές οικονομίες των κρατών μελών να είναι σε θέση να επιτύχουν την καλύτερη διαχείριση των κρίσεων²⁸.

2.2 Εξελίξεις σε επίπεδο ΕΕ

Αξίζει να αναφερθεί αρχικά πως η Συνθήκη της Ρώμης (άρθρα 52 και 57) προέβλεπε από το 1957 ότι ένας από τους στόχους της Κοινότητας συνιστούσε η διασφάλιση ότι τα πιστωτικά ιδρύματα θα διατηρούσαν ακέραιο το δικαίωμα εγκατάστασης στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, όπως επίσης και του δικαιώματος αναφορικά με την παροχή των τραπεζικών υπηρεσιών²⁹. Σε μεταγενέστερο χρονικό σημείο, στα μέσα της δεκαετίας του 1980, λόγω του γενικότερου ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) με τις οικονομίες των ΗΠΑ, όπως επίσης και της Ιαπωνίας, αποφασίστηκε σε ευρωπαϊκό επίπεδο η δημιουργία μιας ενιαίας εσωτερικής αγοράς με δυνατότητα ελεύθερης διακίνησης των αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίων και εργαζομένων, κάτι που εν τέλει αποτυπώθηκε στη Λευκή Βίβλο (1985) και στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1986).³⁰ Ήδη δε, στο τέλος της δεκαετίας του 1980, έλαβε χώρα απόφαση για την υιοθέτηση ενός κοινού νομίσματος μεταξύ των κρατών μελών. Άλλωστε, μετά το έτος 1986, το σύνολο των όσων συμφωνήθηκαν για την τραπεζική ενοποίηση περιλαμβάνονταν στο μεγαλύτερο μέρος τους στη δεύτερη Τραπεζική Οδηγία που θεσπίστηκε στις 15^{ης} Δεκεμβρίου 1989, όπως επίσης και στις Οδηγίες για τον ορισμό των ίδιων κεφαλαίων, του ελάχιστου κοινού συντελεστή φερεγγυότητας, αλλά και την ενιαία ρύθμιση των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων.³¹ Παράλληλα, προς τα τέλη της δεκαετίας του '80, η Έκθεση Delors συνέστησε τη δημιουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ) σε τρία στάδια, με το τελικό στάδιο να περιλαμβάνει την αντικατάσταση των νομισμάτων των κρατών μελών από ένα ενιαίο, κοινό για το σύνολο των συμβαλλόμενων κρατών μελών,

²⁸ Ό.π.

²⁹ Καλφάογλου και Μανεισιώτης, (2014).

³⁰ Ό.π.

³¹ Ό.π.

νόμισμα.³² Από το 1992 και τη συνθήκη του Μάαστριχτ, τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης συμφώνησαν να αναθέσουν τις κυριαρχικές τους αρμοδιότητες σχετικά με τη νομισματική και συναλλαγματική πολιτική, στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ), την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και στο Συμβούλιο.³³

Τα πρώτα εννέα χρόνια μετά την υιοθέτηση του κοινού νομίσματος, οι δείκτες ολοκλήρωσης παρουσίασαν σαφώς σημαντική βελτίωση, με την ενίσχυση των ευρωπαϊκών υποδομών της αγοράς και τη ρυθμιστική σύγκλιση που επιδιώχθηκε στο πλαίσιο του Σχεδίου Δράσης για τις Χρηματοοικονομικές Υπηρεσίες το διάστημα 2001–2005.³⁴ Παρόλα αυτά, ένα σημαντικό μέρος της ολοκλήρωσης που επιτεύχθηκε μεταξύ των ετών 2000 και 2008, χάθηκε με την εμφάνιση της μεγάλης οικονομικής κρίσης, καθώς όταν αυτή είχε εξαπλωθεί πλήρως στον ευρωπαϊκό χώρο, τα επίπεδα ολοκλήρωσης είχαν ήδη επιστρέψει στα επίπεδα πριν από την εισαγωγή του ευρώ.³⁵ Μεταξύ των ετών 2007 και 2011, η μέση έκθεση των τραπεζών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις περιφερειακές τράπεζες μειώθηκε κατά 55%.³⁶ Ειδικότερα δε, ήταν αισθητή σε μεγάλο βαθμό η έλλειψη εναρμονισμένων κανόνων, καθώς και ο εν γένει κατακερματισμός της χρηματοπιστωτικής αγοράς³⁷. Παράλληλα, ενόψει του ότι δεν υπήρχε μια υπερεθνική εξουσιοδότηση για την αντιμετώπιση και εν γένει επίλυση των προβληματικών τραπεζών, οι εθνικές κυβερνήσεις των κρατών μελών έπρεπε βάσει δικών τους πολιτικών να στηρίζουν οικονομικά κατά το δυνατόν τις εθνικές τράπεζές τους.³⁸ Έτσι, το ξέσπασμα της κρίσης έδειξε την αδυναμία αντιμετώπισης της κατάστασης, τις αδυναμίες της Ευρωπαϊκής Νομισματικής Ένωσης (ONE), αλλά και ανεπάρκειες στη δομή των ευρωπαϊκών τραπεζικών αγορών, με την έλλειψη δηλαδή μιας ενιαίας τραπεζικής εποπτείας και εξυγίανσης.³⁹

Από την κρίση του 2008, έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος σχετικά με τη διαχείριση κρίσεων στην ΕΕ και τη διασφάλιση της ανθεκτικότητας του τραπεζικού της κλάδου

³² Cavallo, (2014)

³³ Αγγέλου, (2014).

³⁴ Abascal et al., (2015).

³⁵ Ό.π.

³⁶ Ό.π.

³⁷ Ό.π.

³⁸ Papanikolaou, (2015).

³⁹ Ό.π.

απέναντι σε πανευρωπαϊκά οικονομικά προβλήματα.⁴⁰ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στη συνέχεια ανέθεσε σε μία ομάδα υπό τον έλεγχο και την εποπτεία του Jacques de Larosière, προκειμένου να μελετηθούν οι τρόποι βελτίωσης των ειδικότερων κανόνων τραπεζικής εποπτείας, προκειμένου το χρηματοπιστωτικό σύστημα να ανακτήσει και πάλι την εμπιστοσύνη των πολιτών.⁴¹ Έτσι λοιπόν, η εν λόγω έκθεση μετά το πέρας της έρευνας, κατατέθηκε στην Επιτροπή στις 25 Φεβρουαρίου 2009.⁴² Αξίζει εν προκειμένω να σημειωθεί ότι η επίμαχη έκθεση ήταν αυτή που έθεσε για πρώτη φορά στο προσκήνιο το ενδεχόμενο της θεσμοθέτησης κοινών υπερεθνικών εποπτικών του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού συστήματος φορέων.⁴³ Ωστόσο, η έκθεση κατέληξε στο συμπέρασμα πως μια τέτοια θεσμοθέτηση δεν συνιστούσε ανάγκη ανεπίδεκτη αναβολής, ενώ ανέφερε, επίσης, πως σε κάθε περίπτωση, η ΕΚΤ δεν θα έπρεπε να αναλάβει τέτοια καθήκοντα.⁴⁴ Παρόλα αυτά, τέθηκαν τα θεμέλια για τη διαμόρφωση του Ευρωπαϊκού Συστήματος Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας (ΕΣΧΕ), με τη σύσταση τριών Ευρωπαϊκών Εποπτικών Αρχών, της Ευρωπαϊκής Αρχής Κινητών Αξιών και Αγορών (ESMA), της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών (EAT) και της Ευρωπαϊκής Αρχής Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων (ΕΙΟΡΑ). Επιπρόσθετα, θεσμοθετήθηκε και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου (European Systemic Risk Board) με καθήκον του τον έλεγχο και την γενικότερη επίβλεψη του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού συστήματος.⁴⁵

Από το 2010 ως το 2015 η ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική της τραπεζικής εποπτείας υπέστη μια σειρά από αξιοσημείωτες μεταβολές.⁴⁶ Ειδικότερα λοιπόν, το 2010 εν μέσω της μεγάλης οικονομικής κρίσης στην ευρωζώνη όλα άλλαξαν και πρόβαλε αδήριτη η ανάγκη μιας κοινής υπερεθνικής εποπτικής αρχής. Ξεκίνησε λοιπόν η συζήτηση, ο διάλογος δηλαδή για το ενδεχόμενο της δημιουργίας μιας Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης (European Banking Union). Συναφώς, η τραπεζική ένωση αντιπροσωπεύει τη μεγαλύτερη εκχώρηση κυριαρχίας στην Ευρώπη από τότε που έλαβε χώρα η υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος

⁴⁰ Lawler, (2021).

⁴¹ Καλφάογλου και Μανεισιώτης, (2014).

⁴² Ό.π.

⁴³ Γκόρτσος, (n.d.).

⁴⁴ Ό.π.

⁴⁵ Ό.π.

⁴⁶ Carpiello, (2015).

μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ.⁴⁷ Αυτή η Ένωση θα είχε έναν εποπτικό φορέα στο πλαίσιο ενός Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού. Τον εποπτικό ρόλο θα αναλάμβανε η ΕΚΤ. Ακόμη, η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση θα περιλάμβανε έναν Ενιαίο Μηχανισμό Εξυγίανσης για τη διαχείριση των μη βιώσιμων τραπεζών, ένα Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης, ένα υπερεθνικό σύστημα εγγύησης των καταθέσεων, καθώς και ένα σύνολο κανόνων. Σε μια ομιλία που δόθηκε στο Ernst & Young Business School στο Μιλάνο την ίδια χρονιά, ο Lorenzo Bini Smaghi, μέλος του Εκτελεστικού Συμβουλίου της ΕΚΤ, εξέφρασε την ανάγκη για την ύπαρξη μιας νέας ρυθμιστικής κοινότητας, η οποία ήταν απαραίτητη προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι το χρηματοπιστωτικό σύστημα θα είναι σταθερό και ανθεκτικό, με παράλληλη δυνατότητα να υποστηρίζει την οικονομική ανάπτυξη των συμβαλλόμενων κρατών σε μακροπρόθεσμο πλαίσιο.⁴⁸

Στις 9 Μαΐου 2010 άλλωστε, θεσμοθετήθηκε ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSM-European Financial Stabilization Mechanism) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF-European Financial Stability Facility).⁴⁹ Το Δεκέμβριο του ίδιου έτους μάλιστα τέθηκε σε ισχύ η σχετική νομοθεσία, η οποία, όσον αφορά τη μακροπροληπτική εποπτεία, προέβλεπε την ίδρυση ενός φορέα που έλαβε την ονομασία Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου (ΕΣΣΚ) και ξεκίνησε το έργο τον Ιανουάριο του 2012.⁵⁰ Όσον αφορά τη μικροπροληπτική εποπτεία, προωθήθηκε η μεγαλύτερη εναρμόνιση των εθνικών πολιτικών μαζί με τη δημιουργία του ESFS (European System of Financial Supervisors) και της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών (European Banking Authority), χωρίς όμως εποπτικές αρμοδιότητες.⁵¹

Το 2011, και συγκεκριμένα την 1η Ιανουαρίου, υπό την εποπτεία του Ευρωπαϊκού Συστήματος Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας, ιδρύθηκαν 3 ανεξάρτητες Αρχές για την ενίσχυση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος και γενικότερα την καλύτερη λειτουργία του τραπεζικού τομέα:

⁴⁷ Abascal et al., (2015).

⁴⁸ Cerami, (2017).

⁴⁹ Αγγέλου, (2014).

⁵⁰ Καλφάογλου και Μανεσιώτης, (2014).

⁵¹ Ό.π.

- Η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή (EBA) (Κανονισμός 1093/2010), με στόχο την κατά το δυνατόν καλύτερη, ιδίως προληπτική ρύθμιση και εποπτεία του ευρωπαϊκού τραπεζικού τομέα.⁵² Η ίδρυση της EBA έχει συνεισφέρει στην ενίσχυση και βελτιστοποίηση των σχέσεων και της συνεργασίας μεταξύ των εθνικών εποπτικών αρχών, αλλά και στην ανάπτυξη ενός ενιαίου εγχειριδίου κανόνων για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες σε όλα τα κράτη μέλη, επιφέροντας την εναρμόνιση της νομοθεσίας σε επίπεδο ΕΕ.⁵³
- Η Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών (ESMA), με στόχο την ενίσχυση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού τομέα της ΕΕ.
- Η Ευρωπαϊκή Αρχή Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων (EIOPA), με στόχο την προστασία των μελών και δικαιούχων του συνταξιοδοτικού συστήματος.⁵⁴

Ακόμη, το 2011 λόγω της συνεχιζόμενης οικονομικής κρίσης, κρίθηκε αναγκαίο να αποφασιστεί η δημιουργία και η σύσταση ενός νέου οργάνου, στο οποίο θα αποδιδόταν ένας πιο μόνιμος και σταθερός χαρακτήρας.⁵⁵ Έτσι λοιπόν, τον Ιούλιο του 2011 ιδρύθηκε ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας (ESM-European Stability Mechanism) ως συνεχιστής των EFSF και EFSM, για παροχή οικονομικής συνδρομής στα κράτη μέλη της Ευρωζώνης μετά το 2013.⁵⁶ Στον ESM μπορούν να συμμετέχουν και κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δεν είναι μέλη της Ευρωζώνης.⁵⁷ Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας ιδρύθηκε ως ένας διεθνής χρηματοπιστωτικός οργανισμός που εδρεύει στο Λουξεμβούργο και με γενικότερο στόχο να παρέχει οικονομική αρωγή στα μέλη του, τα κράτη μέλη της ευρωζώνης, όταν αυτό κρίνεται αναγκαίο για την εξασφάλιση χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.⁵⁸ Αξίζει να επισημανθεί στο σημείο αυτό πως η οικονομική βοήθεια απαιτείται να παρέχεται σε κυβερνήσεις και όχι σε ιδιωτικούς

⁵² Μυλωνάκης, (2020).

⁵³ Cavallo, (2014),

⁵⁴ Μυλωνάκης, (2020).

⁵⁵ Αγγέλου, (2014).

⁵⁶ Ό.π.

⁵⁷ Ό.π.

⁵⁸ Nielsen, (2015).

οργανισμούς, όπως είναι άλλωστε τα τραπεζικά ιδρύματα.⁵⁹ Ήδη δε, τον Ιούνιο του 2014 τα συμβαλλόμενα μέλη της ευρωζώνης κατέληξαν σε συμφωνία σχετικά με την αναγκαιότητα για άμεση ανακεφαλαιοποίησης του ESM», με μέγιστη δυναμικότητα ανακεφαλαιοποίησης στα 60 δισ. ευρώ.⁶⁰ Το εργαλείο (Direct Recapitalisation Instrument-DRI) για την άμεση ανακεφαλαιοποίηση πιστωτικών ιδρυμάτων από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας, ξεκίνησε να λειτουργεί στις 8 Δεκεμβρίου 2014.⁶¹ Με τον τρόπο αυτό, ένα κράτος μέλος με νόμισμα το ευρώ, μπορεί να υποβάλει αίτημα στον DRI για άμεση ανακεφαλαιοποίηση πιστωτικού ιδρύματος του οποίου η έδρα βρίσκεται στην επικράτειά του, εφόσον ισχύουν σωρευτικά κάποιες προϋποθέσεις για το πιστωτικό ίδρυμα και το κράτος μέλος που υποβάλλει το αίτημα.⁶²

Το 2012 εξακολουθούσαν να υπάρχουν πολλά προβλήματα λόγω της κρίσης. Η ενδεχόμενη έξοδος της χώρας μας από το ευρώ, η μη τήρηση των αντίστοιχων υποχρεώσεων των Ισλανδικών τραπεζών προς τους καταθέτες, το δημόσιο χρέος της Ιταλίας, η τραπεζική κρίση στην Ιρλανδία και στην Ισπανία, η Κυπριακή κρίση, όλα τα ως άνω συνέβαλαν στην επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης στην ευρωζώνη.⁶³ Έτσι λοιπόν, την άνοιξη του 2012 αποφασίστηκε να ολοκληρωθεί η τραπεζική ένωση. Η πρόοδος ωστόσο ήταν αρκετά αργή.⁶⁴ Με άλλα λόγια λοιπόν, διαφάνηκε στο σημείο αυτό ότι ο κύριος λόγος εξάπλωσης της κρίσης ήταν η αλληλεξάρτηση μεταξύ κρατών και τραπεζών.⁶⁵ Γι' αυτό και αποφασίστηκε ότι ήταν αναγκαίο να ληφθούν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να απαλειφθεί στο μεταξύ ο φαύλος κύκλος ανάμεσα στις τράπεζες και στο δημόσιο χρέος των εθνικών κυβερνήσεων⁶⁶.

Στη Σύνοδο Κορυφής της Ευρωζώνης, παράλληλα, στις 29 Ιουνίου του 2012 αποφασίστηκε να τεθεί άμεσα σε λειτουργία ένας ενιαίος εποπτικός μηχανισμός για τα

⁵⁹ Ο.π.

⁶⁰ Ο.π. p. 819.

⁶¹ Κουμπής,(2017).

⁶² Ο.π.

⁶³ Καλφάογλου και Μανεισιώτης, (2014)..

⁶⁴ “Αναγκαία η Τραπεζική Ένωση Στην Ευρώπη,” Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, April 13, 2021, <https://www.kathimerini.gr/economy/561328981/anagkaia-i-trapeziki-enosi-stin-eyropi/>.

⁶⁵ Κρονίδης, (n.d.).

⁶⁶ *Euro Area Summit Statement, 29 June 2012*, first paragraph, first sentence, available at: https://consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/131359.pdf.

πιστωτικά ιδρύματα. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και οι αρχηγοί των κρατών μελών, διατύπωσαν τον οδικό χάρτη για την Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση με χρονοδιαγράμματα και με σκοπό την «υλοποίηση μιας πραγματικής Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ONE)». ⁶⁷ Συναφώς άλλωστε, στην έκθεση του Herman Van Rompuy, Προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, η οποία συντάχθηκε σε συνεργασία με τον José Manuel Barroso, Ζαν Κλοντ Γιούνκερ και Mario Draghi, με τίτλο «Προς μια γνήσια Οικονομική και Νομισματική Ένωση», η οποία παρουσιάστηκε στις 28–29 Ιουνίου, ο κ. Van Rompuy πρότεινε ειδικότερα την ανάγκη ύπαρξης μιας σταθερής και ευημερούσας Ένωσης ⁶⁸, που θα στηριζόταν συγκεκριμένα στην ύπαρξη ενός ολοκληρωμένου δημοσιονομικού πλαισίου προκειμένου να διασφαλιστεί η χρηματοπιστωτική σταθερότητα, να υπάρχει γενικά ένα πλήρες και ολοκληρωμένο πλαίσιο, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η υγιής δημοσιονομική πολιτική και ένα πλαίσιο οικονομικής πολιτικής, ενόψει και της ανάγκης για δημοκρατική νομιμότητας και λογοδοσίας ⁶⁹

Στις 12 Σεπτεμβρίου του 2012 η Επιτροπή δημοσιοποίησε μια Ανακοίνωση σχετικά με ένα «Χρονοδιάγραμμα προς μια (Ευρωπαϊκή) Τραπεζική Ένωση», μια πρόταση Κανονισμού του Συμβουλίου. Η ανακοίνωση αυτή αφορούσε ειδικότερα την ανάθεση *ειδικών* καθηκόντων προς την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, τα οποία εν γένει σχετίζονταν με πολιτικές αναφορικά με τον προληπτικό έλεγχο των τραπεζών και μια πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου προκειμένου να αναθεωρηθεί ο Κανονισμός 1093/2010 αναφορικά με τη ίδρυση και συγκρότηση της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών και σε σχέση με την γενικότερη ανάθεση ειδικών καθηκόντων στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. ⁷⁰ Ήδη, τον Δεκέμβριο του 2012, ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, σε πνεύμα συνεργασία με τους Προέδρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) και της Ευρω-

⁶⁷ Καρλετίδη, (2016).

⁶⁸ Nielsen, (2015).

⁶⁹ Ό.π.

⁷⁰ Γκόρτσος, (n.d.)

ομάδας, ανέλαβε το έργο της εκπόνησης ενός ειδικού χάρτη πορείας για τη δημιουργία της Τραπεζικής ένωσης, με συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα.⁷¹

Στο ως άνω αναφερόμενο πλαίσιο, τον Μάρτιο του 2013, σημειώθηκε πολιτική συμφωνία μεταξύ του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου αναφορικά με τον πρώτο πυλώνα της Τραπεζικής Ένωσης, τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό (ΕΕΜ).⁷² Όσα κράτη μέλη δεν ανήκουν στην ευρωζώνη, έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν το ενδεχόμενο να συμμετέχουν στον ΕΕΜ. Τον Ιούνιο του 2013 δημιουργήθηκε το ενιαίο εγχειρίδιο κανόνων (Single Rulebook) το οποίο περιλαμβάνει κανόνες για τη διαχείριση και πρόληψη προβληματικών τραπεζών, για τις κεφαλαιακές απαιτήσεις και για την εγγύηση καταθέσεων.⁷³ Στη συνέχεια, τον Οκτώβριο του 2013 το Συμβούλιο Ecofin υιοθέτησε τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1024/2013 με τον οποίο θεσμοθετήθηκε ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός για τα πιστωτικά ιδρύματα, ο οποίος ξεκίνησε να λειτουργεί στις 4 Νοεμβρίου του 2014, καθώς και τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1022/2013 σχετικά με τη σύσταση Ευρωπαϊκής Εποπτικής Αρχής (Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών).⁷⁴ Εν τω μεταξύ, το 2014 οι ευρωπαϊκές οικονομίες υπέφεραν στο σύνολο τους από ιδιαίτερα χαμηλή οικονομική ανάπτυξη τόσο στις χώρες της περιφέρειας, όσο και στις βασικές χώρες της ευρωζώνης, υψηλά επίπεδα χρέους κυβερνήσεων, ενώ τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα σε όλη την Ευρώπη ήταν αδύναμα.⁷⁵ Ο ΕΕΜ, ο οποίος ενσωματώθηκε στην ΕΚΤ, είναι αρμόδιος για τον έλεγχο και την γενικότερη εποπτεία των μεγαλύτερων και πιο σημαντικών τραπεζών, ενώ παράλληλα οι εθνικές εποπτικές αρχές εξακολουθούν να είναι αρμόδιες για την εποπτεία των υπόλοιπων τραπεζών, με την τελική ευθύνη ωστόσο να εξακολουθεί να ανήκει στην ΕΚΤ.⁷⁶ Τα κριτήρια με βάση τα οποία ένα τραπεζικό ίδρυμα χαρακτηρίζεται «σημαντική», απαριθμούνται ειδικότερα στον κανονισμό ΕΕΜ και στον κανονισμό για το πλαίσιο ΕΕΜ και σχετίζονται κατά κύριο λόγο με το μέγεθος και την οικονομική σημασία που παρουσιάζει η τράπεζα, το σύνολο των δραστηριοτήτων με

⁷¹ Magnus, (2022)

⁷² Ό.π.

⁷³ Καρλετίδη, (2016).

⁷⁴ Magnus, (2022).

⁷⁵ Hellwig, (2014).

⁷⁶ Magnus, (2022)

διασυννοριακό χαρακτήρα, όπως επίσης και την σημασία και αναγκαιότητα για ύπαρξη δημόσιας στήριξης.⁷⁷

Η ΕΚΤ, πριν αναλάβει εποπτικά καθήκοντα, έκανε, σε συνεργασία με τις εθνικές εποπτικές αρχές και την εταιρία Oliver Wyman, «έλεγχο οικονομικής υγείας», δηλαδή έκανε έλεγχο της ποιότητας των στοιχείων ενεργητικού, καθώς επίσης και προσομοίωση ακραίων καταστάσεων.⁷⁸ Σε τέτοιο έλεγχο υπόκεινται όλες οι τράπεζες όταν προστίθενται στον κατάλογο εποπτευόμενων οντοτήτων.⁷⁹ Τα αποτελέσματα του ελέγχου έδειξαν πως 25 από τις 130 τράπεζες που συμμετείχαν είχαν κεφαλαιακές ελλείψεις.⁸⁰ Ο έλεγχος αποτελείται από:

- την αξιολόγηση των κινδύνων σχετικά με τους σκοπούς εποπτείας (Supervisory Risk Assessment)
- τον έλεγχο της ποιότητας των στοιχείων του ενεργητικού (Asset Quality Review)
- την άσκηση της προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress-test).⁸¹

Στη συνέχεια λοιπόν, τον Μάρτιο του 2014, έλαβε χώρα μια πολιτική συμφωνία μεταξύ του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη δημιουργία του δευτέρου πυλώνα της Τραπεζικής Ένωσης, του Ενιαίου Μηχανισμού Εξυγίανσης (EME), με στόχο την ευκολότερη διαχείριση πιθανής χρεοκοπίας τραπεζών της Ένωσης με τις λιγότερο δυνατές συνέπειες για τους φορολογούμενους πολίτες, όπως και για την ίδια την οικονομία των κρατών στο σύνολό της.⁸² Το Ενιαίο Συμβούλιο Εξυγίανσης (ΕΣΕ), που τέθηκε σε λειτουργία τον Ιανουάριο του 2016, αποφασίζει να ξεκινήσει διαδικασία εξυγίανσης μιας τράπεζας αν κριθεί αναγκαίο, αλλά η απόφαση εφαρμόζεται σε συνεργασία με τις εθνικές

⁷⁷ Ό.π.

⁷⁸ Ό.π. Και Κουμπής, (2017).

⁷⁹ Magnus, (2022).

⁸⁰ Ό.π.

⁸¹ Κουμπής, (2017).

⁸² Magnus, (2022).

αρχές εξυγίανσης.⁸³ Αξίζει να αναφερθεί πως η πρώτη απόφαση εξυγίανσης εκδόθηκε τον Ιούνιο του 2017 για την Banco Popular.⁸⁴ Επίσης, το Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης (ΕΤΕ) αποτελεί μια άλλη πηγή χρηματοδότησης που μπορεί να βοηθήσει στην περίπτωση που οι συνεισφορές των μετόχων, όπως επίσης και των πιστωτών δεν επαρκούν.⁸⁵ Οι συνεισφορές προς το ως άνω Ταμείο οφείλουν να καταβάλλονται σε χρονικό διάστημα 8 ετών από τα τραπεζικά ιδρύματα, το μέγεθος-στόχος του ΕΤΕ ορίζεται στο 1 % των καλυπτόμενων καταθέσεων ως το τέλος του 2023, και σύμφωνα με στοιχεία του 2021, το ΕΤΕ ανέρχεται σε 52 δις ευρώ.⁸⁶

Οδηγία για την ανάκαμψη και την εξυγίανση τραπεζών ΟΑΕΤ

Η οδηγία για την ανάκαμψη και την εξυγίανση τραπεζών (ΟΑΕΤ) εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τον Απρίλιο του 2014. Σε αυτήν περιλαμβάνονται καινούργιοι κανόνες, προκειμένου ειδικότερα να λάβει χώρα καταμερισμός της γενικότερης επιβάρυνσης, η οποία εμφανίζεται στις περιπτώσεις εξυγίανσης των τραπεζών, καθώς επίσης και μέτρα εξυγίανσης, χωρίς ωστόσο να απαιτείται εν προκειμένω η διάσωση των τραπεζικών ιδρυμάτων από το σύνολο των φορολογουμένων⁸⁷. Στη συνέχεια μάλιστα, τον Απρίλιο του 2019, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε νομοθετικές διαδικασίες προκειμένου να επέλθει τροποποίηση της ΟΑΕΤ.⁸⁸

Οδηγία Κεφαλαιακών Απαιτήσεων ΟΚΑ και Κανονισμός Κεφαλαιακών Απαιτήσεων ΚΚΑ

Τον Απρίλιο του 2013, το Κοινοβούλιο αποφάσισε την έγκριση δύο πράξεων για τη μεταφορά στην ευρωπαϊκή νομοθεσία των προληπτικών κεφαλαιακών απαιτήσεων για της

⁸³ Ό.π.

⁸⁴ Ό.π.

⁸⁵ Ό.π.

⁸⁶ Ό.π.

⁸⁷ Ό.π.

⁸⁸ Ό.π.

τράπεζες, την [τέταρτη οδηγία για της κεφαλαιακές απαιτήσεις \(ΟΚΑ\) \(Οδηγία 2013/36/ΕΕ\)](#) και τον [κανονισμό για της κεφαλαιακές απαιτήσεις \(ΚΚΑ\) \(Κανονισμός \(ΕΕ\) αριθ. 575/2013\)](#), που άρχισαν να ισχύουν από τον Ιανουάριο του 2014.⁸⁹ Έτσι, οι ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις ορίζουν το κεφαλαίο που πρέπει να διαθέτει μια τράπεζα, ώστε να θεωρείται ασφαλής και να μπορεί να αντιμετωπίζει μόνη της της λειτουργικές ζημιές.⁹⁰

Της 26 Ιουνίου 2013, δημοσιεύτηκε ο ΚΚΑ «*σχετικά με της απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας για πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 648/2012*», και η ΟΚΑ «*σχετικά με την πρόσβαση στη δραστηριότητα πιστωτικών ιδρυμάτων και την προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων, για την τροποποίηση της οδηγίας 2002/87/ΕΚ και για την κατάργηση των οδηγιών 2006/48/ΕΚ και 2006/49/ΕΚ*».⁹¹ Με αυτά τα κείμενα επομένως, ενσωματώθηκε στο ευρωπαϊκό δίκαιο η «Βασιλεία III».⁹² **Τον Νοέμβριο του 2016 παράλληλα**, η Επιτροπή έφερε στο προσκήνιο ένα σύνολο από μεταρρυθμίσεις αναφορικά με την τροποποίηση των κανόνων της ΟΚΑ και του ΚΚΑ.⁹³ Αργότερα, τον Ιούνιο του 2019, δημοσιεύθηκε η αναθεωρημένη οδηγία για τις κεφαλαιακές απαιτήσεις (ΟΚΑ V) και παράλληλα ο τροποποιημένος κανονισμός για τις κεφαλαιακές απαιτήσεις (ΚΚΑ II).⁹⁴

Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασφάλισης Καταθέσεων ΕΣΑΚ

Τον Νοέμβριο του 2015, υποβλήθηκε [νομοθετική πρόταση](#) από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη σταδιακή προσθήκη του Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασφάλισης Καταθέσεων (ΕΣΑΚ) στην τραπεζική ένωση.⁹⁵ Το σχέδιο έκθεσης δημοσιοποιήθηκε τον Νοέμβριο του 2016, έπειτα όμως οι διαβουλεύσεις στο Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο έδειξαν πως υπήρχαν πολύ διαφορετικές θέσεις για τον σχεδιασμό του συστήματος στο τελικό στάδιο.⁹⁶

⁸⁹ Ό.π.

⁹⁰ Ό.π.

⁹¹ Γκόρτσος, (n.d.)

⁹² Ό.π.

⁹³ Magnus, (2022).

⁹⁴ Ό.π.

⁹⁵ Ό.π.

⁹⁶ Ό.π.

Τον Οκτώβριο του 2017 άλλωστε, η Επιτροπή εξέδωσε [ανακοίνωση](#) που περιλάμβανε προτάσεις για επιλογές στον σχεδιασμό του ΕΣΑΚ.⁹⁷ Στην ομιλία του το 2017 για την κατάσταση της Ένωσης, ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ζαν-Κλοντ Γιούνκερ δήλωσε πως γενικότερος στόχος είναι η ολοκλήρωση μιας Ενεργειακής Ένωσης, μια Ένωσης Ασφαλείας, μιας Ένωσης Κεφαλαιαγορών, μιας Τραπεζικής Ένωσης, όπως επίσης και μιας ψηφιακής ενιαίας αγοράς.⁹⁸ Για τον ίδιο θα έπρεπε να εμβαθυνθεί και να διευρυνθεί η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση μέσω νέων ρυθμιστικών μηχανισμών.⁹⁹

Η πανδημία του COVID που ακολούθησε έδειξε τη μεγάλη ανάγκη ενίσχυσης της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης και ειδικά του τρίτου πυλώνα, του Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασφάλισης Καταθέσεων που δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί.¹⁰⁰ Η ολοκλήρωσή του είναι απαραίτητη, ώστε να είναι ίση η προστασία των καταθετών στα κράτη μέλη.¹⁰¹ Κατά τη γνώμη των εκπροσώπων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, Jochnik και Adams (2020), η Τραπεζική Ένωση άντεξε πολύ καλά στη δοκιμασία του COVID-19, καθώς ήταν η πρώτη φορά που ένας μόνο τραπεζικός επόπτης παρουσίασε ένα πακέτο ανακούφισης για τράπεζες σε όλη την ευρωζώνη.¹⁰²

Τον Δεκέμβριο του 2020, επετεύχθη συμφωνία για τις νομοθετικές προτεραιότητες του 2021, συμπεριλαμβανομένου του ΕΣΑΚ.¹⁰³ Τον Ιούνιο του 2021 κατά τη Σύνοδο Κορυφής της ευρωζώνης, οι ευρωπαίοι ηγέτες επανέλαβαν την υποχρέωση με την οποία είχαν δεσμευτεί να ολοκληρώσουν την Τραπεζική Ένωση και κάλεσαν την Ευρω-ομάδα να συμφωνήσει για ένα πρόγραμμα εργασιών.¹⁰⁴ Ωστόσο, σύμφωνα με τη [δήλωση](#) της 16ης Ιουνίου 2022 για το επικείμενο μέλλον της Τραπεζικής Ένωσης, η Ευρω-ομάδα συμφώνησε να επικεντρωθεί σε άλλα ζητήματα.¹⁰⁵

⁹⁷ Ό.π.

⁹⁸ Cerami, (2017).

⁹⁹ Ό.π.

¹⁰⁰ Majewska-Jurczyk, (2020).

¹⁰¹ Ό.π.

¹⁰² Ό.π.

¹⁰³ Magnus, (2022).

¹⁰⁴ Ό.π.

¹⁰⁵ Ό.π.

2.3 Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ONE)

Η Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ONE) συνιστά γενικότερα ένα στάδιο της οικονομικής ολοκλήρωσης των κρατών μελών της ΕΕ που βρίσκεται σε εξέλιξη και ξεκίνησε το 1957, όταν τα κράτη μέλη επιδίωξαν τη δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς με όλο και στενότερη οικονομική και νομισματική συνεργασία.¹⁰⁶ Το 1988 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εξουσιοδότησε μια Επιτροπή υπό την προεδρία του Jacques Delors, του προέδρου δηλαδή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, για να προτείνει τα στάδια που θα οδηγούσαν στην ένωση αυτή.¹⁰⁷ Η έκθεση Delors εισήγαγε την πρόταση η ένωση να πραγματοποιηθεί σε τρία στάδια: 1. ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς (1990-1994) μέσω της εισαγωγής της ελεύθερης κυκλοφορίας κεφαλαίων, 2. προετοιμασία για την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ) (1994-1999), 3. καθορισμός των συναλλαγματικών ισοτιμιών και κυκλοφορία του ευρώ (1999-).¹⁰⁸ Η απόφαση να δημιουργηθεί η ONE ελήφθη από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κατά τη σύνοδο στο Μάαστριχτ τον Δεκέμβριο του 1991, με τις αρχές να καθορίζονται στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Συνθήκη του Μάαστριχτ).¹⁰⁹ Τον Δεκέμβριο του 1995, παράλληλα, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε να ονομάσει την ευρωπαϊκή νομισματική μονάδα που επρόκειτο να υιοθετηθεί από τα κράτη μέλη «ευρώ».¹¹⁰ Το ευρώ ξεκίνησε να κυκλοφορεί την 1η Ιανουαρίου 2002.

Στην έκθεση του Προέδρου της Επιτροπής Jean-Claude Juncker, σε πνεύμα συνεργασίας με τον Donald Tusk, τον Jeroen Dijsselbloem, τον Mario Draghi και τον Martin Schulz, παρουσιάστηκε ένα προσχέδιο αναφορικά με την εμβάθυνση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ONE).¹¹¹ Σε αυτή την έκθεση, οι ως άνω αναφερόμενοι πέντε Πρόεδροι ζήτησαν τη σταδιακή πραγματοποίηση δράσεων.¹¹² Έτσι λοιπόν, σε ένα πρώτο

¹⁰⁶ "Οικονομική Και Νομισματική Ένωση (ONE)," Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, n.d., <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/emu-deepening/>.

¹⁰⁷ Αγόρης, (2018).

¹⁰⁸ Εμμανουηλίδου, (2021)

¹⁰⁹ "Οικονομική Και Νομισματική Ένωση (ONE)," Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, n.d., <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/emu-deepening/>.

¹¹⁰ Αγόρης, (2018).

¹¹¹ "Οικονομική Και Νομισματική Ένωση (ONE)," Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, n.d., <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/emu-deepening/>.

¹¹² Ό.π.

στάδιο το οποίο θα είχε ως ημερομηνία έναρξης τον Ιούλιο του 2015, η ONE θα έπρεπε να χρησιμοποιήσει τα μέσα που διέθετε και τις Συνθήκες για να πετύχουν την «εμβάθυνση στην πράξη».¹¹³ Το δεύτερο στάδιο θα περιλάμβανε νέα μέτρα για την ολοκλήρωση της ONE, ενώ το τελικό στάδιο θα συνιστά μια «βαθιά και ουσιαστική ONE» μέχρι το 2025.¹¹⁴ Κατά τη σύνοδο κορυφής του Δεκεμβρίου 2018, οι ευρωπαίοι ηγέτες εξουσιοδότησαν στην ουσία Eurogroup προκειμένου να συγκροτηθεί ένα δημοσιονομικό μέσο σύγκλισης και ανταγωνιστικότητας (BICC) για τα κράτη – μέλη της ευρωζώνης.¹¹⁵ Ωστόσο, λόγω της κρίσης του COVID-19 που ξέσπασε πριν τρία περίπου χρόνια, προτεραιότητα έγινε η αντίδραση σε αυτό το μείζον πρόβλημα και οι εξελίξεις για το BICC σταμάτησαν.¹¹⁶ Τέλος, στις 27 Ιανουαρίου 2021 έλαβε χώρα υπογραφή των τροποποιητικών συμφωνιών της Συνθήκης ΕΜΣ και της Διακυβερνητικής Συμφωνίας για το Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης.¹¹⁷

¹¹³ Ό.π.

¹¹⁴ Ό.π.

¹¹⁵ Ό.π.

¹¹⁶ Ό.π.

¹¹⁷ Ό.π.

Κεφάλαιο 3: Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ)

Η ΕΚΤ συνιστά την η κεντρική τράπεζα των κρατών μελών της ΕΕ που χρησιμοποιούν το ευρώ και έχει ως κύριο καθήκον να διατηρεί τη σταθερότητα των τιμών, καθώς και τη γενικότερη χάραξη και στην συνέχεια την εφαρμογή της οικονομικής και νομισματικής πολιτικής της Ένωσης.¹¹⁸ Ακόμη, εποπτεύει τις τράπεζες της ζώνης του ευρώ, ώστε να εξασφαλίζει ότι είναι σε θέση να αντιμετωπίζουν δύσκολες καταστάσεις που είναι ενδεχόμενο να προκύψουν.¹¹⁹ Ιδρύθηκε την 1η Ιουνίου 1998 με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ και εδρεύει στην Φρανκφούρτη της Γερμανίας. Αποτελεί διάδοχο του Ενιαίου Νομισματικού Ιδρύματος (ΕΝΙ), το οποίο αντικατέστησε με επίσημο πλέον τρόπο την 1η Ιουνίου 1998, βάσει της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ). Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και οι εθνικές Κεντρικές Τράπεζες των κρατών-μελών που έχουν υιοθετήσει το ευρώ αποτελούν το Ευρωσύστημα το οποίο βασίζεται στη Συνθήκη του Μάαστριχτ.¹²⁰ Βασικές αρχές λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας αποτελούν η διαφάνεια, η ανεξαρτησία των κρατών μελών, όπως επίσης φυσικά και η υποχρέωση λογοδοσίας.¹²¹

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα εκπροσωπείται από τον πρόεδρό της και αποτελείται από τέσσερα όργανα: το Διοικητικό Συμβούλιο, την Εκτελεστική Επιτροπή, το Γενικό Συμβούλιο και το Εποπτικό Συμβούλιο.¹²² Το Διοικητικό Συμβούλιο, το βασικό όργανο λήψης αποφάσεων αποτελείται από τα μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής και τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών των χωρών της ευρωζώνης.¹²³ Ορισμένες από τις αρμοδιότητές του είναι ειδικότερα η διαμόρφωση της νομισματικής πολιτικής της ευρωζώνης, ο καθορισμός των επιτοκίων δανεισμού που επιβάλλει η Κεντρική Τράπεζα στις εμπορικές τράπεζες, κ.ά.¹²⁴ Το όργανο αυτό συνεδριάζει συνήθως δύο φορές τον

¹¹⁸ “Η ΕΚΤ,” Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, n.d., <https://www.ecb.europa.eu/ecb/html/index.el.html>.

¹¹⁹ Ό.π.

¹²⁰ Κουμπής, (2017).

¹²¹ Αγόρης,.

¹²² Αγόρης, (2018).

¹²³ Ό.π.

¹²⁴ Ό.π.

μήνα, στη Φρανκφούρτη της Γερμανίας.¹²⁵ Η Εκτελεστική Επιτροπή εφαρμόζει την πολιτική της ευρωζώνης και αναλαμβάνει ειδικότερα τη διαχείριση των εκάστοτε εκκρεμών εργασιών της ΕΚΤ.¹²⁶ Αποτελείται από 6 μέλη, και συγκεκριμένα 1 πρόεδρο, 1 αντιπρόεδρο και άλλα 4 μέλη που ορίζονται κάθε οκτώ χρόνια από τους αρχηγούς των κρατών μελών της ευρωζώνης. Το Γενικό Συμβούλιο συμμετέχει στις προετοιμασίες των διαδικασιών μέσα από τις οποίες νέες χώρες δύνανται να προσχωρούν στην ευρωζώνη και συνίσταται ειδικότερα από τον πρόεδρο και τον αντιπρόεδρο της ΕΚΤ, καθώς και από τους διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών των κρατών μελών της Ε.Ε.¹²⁷ Σύμφωνα με το Καταστατικό, το όργανο αυτό θα παύσει να λειτουργεί όταν όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ θα έχουν υιοθετήσει το ευρώ.¹²⁸ Τέλος, το Εποπτικό Συμβούλιο σχεδιάζει και εκτελεί τις εποπτικές και ελεγκτικές αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ). Σε αυτό συμμετέχουν: ο Πρόεδρος, ο Αντιπρόεδρος, τέσσερις εκπρόσωποι της ΕΚΤ, ένας εκπρόσωπος ανά εθνική εποπτική αρχή και το Διοικητικό Συμβούλιο Επανεξέτασης.¹²⁹

Επιπροσθέτως, η ΕΚΤ είναι υπεύθυνη για τη λειτουργία του Ευρωπαϊκού Εποπτικού Μηχανισμού. Ήδη δε, από τον Νοέμβριο του 2014, έχει αναλάβει την επίβλεψη των «σημαντικών» τραπεζών της ευρωζώνης, σε συνεργασία με τις εθνικές εποπτικές αρχές.¹³⁰ Οι τράπεζες που θεωρούνται σημαντικές και υφίστανται άμεσο έλεγχο είναι όσες διαθέτουν στοιχεία ενεργητικού άνω των 30 δισ. € ή που αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον το 20% του ΑΕΠ του κράτους προέλευσης.¹³¹ Η Εποπτεία συνίσταται ειδικότερα στην πραγματοποίηση ελέγχων ανά τακτά χρονικά διαστήματα, με σκοπό την εξασφάλιση της καλής και απρόσκοπτης λειτουργίας των τραπεζικών ιδρυμάτων.¹³² Στους ελέγχους περιλαμβάνεται τόσο η εξέταση των δανειοδοτικών, δανειοληπτικών και επενδυτικών τους δραστηριοτήτων, όσο και γενικότερα η συμμόρφωσή τους στο ενιαίο εγχειρίδιο

¹²⁵ Κουμπής, (2017).

¹²⁶ Αγόρης, (2018).

¹²⁷ Ό.π.

¹²⁸ Κουμπής, (2017).

¹²⁹ Αγόρης, (2018).

¹³⁰ “Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός,” Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, n.d., <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/banking-union/single-supervisory-mechanism/>.

¹³¹ Ό.π.

¹³² Ό.π.

κανόνων.¹³³ Ακόμη, έχει την γενική αρμοδιότητα παρακολούθησης την εποπτεία μικρότερων τραπεζών που διενεργείται από τις εθνικές εποπτικές αρχές, ενώ μπορεί και να αναλαμβάνει τον άμεσο έλεγχο οποιασδήποτε τράπεζας κράτους μέλους που συμμετέχει στον ΕΕΜ, ώστε να διασφαλίζεται ότι εφαρμόζονται σωστά οι εποπτικοί κανόνες.¹³⁴

Όπως ήδη έχει αναφερθεί, κατά την προπαρασκευαστική φάση έλαβε χώρα μια συνολική αξιολόγηση των τραπεζών, κατά την οποία εξετάστηκαν οι ισολογισμοί, η ποιότητα των στοιχείων ενεργητικού, καθώς και «προσομοιώσεις ακραίων καταστάσεων», μέσω των οποίων ελέγχεται αν οι τράπεζες είναι ικανές να αντιμετωπίσουν πιθανές μελλοντικές κρίσεις.¹³⁵ Η αξιολόγηση αυτή είχε ως βασικούς στόχους τη:

- διαφάνεια, δηλαδή την καλυτέρευση της ποιότητας των παρεχόμενων πληροφοριών σχετικά με την κατάσταση των τραπεζών,
- επιδιόρθωση, δηλαδή τον εντοπισμό και την συνακόλουθη διαδικασία εφαρμογής αναγκαίων διορθωτικών ενεργειών και
- επίτευξη του αισθήματος εμπιστοσύνης ως προς το ότι οι τράπεζες είναι «υγιείς και αξιόπιστες».¹³⁶

¹³³ Ό.π.

¹³⁴ Ό.π.

¹³⁵ Ό.π.

¹³⁶ Wiggins, Wedow, and Metrick, (2019).

Κεφάλαιο 4: Πυλώνες της Τραπεζικής Ένωσης

Η τραπεζική ένωση συνιστά το μεγαλύτερο ορόσημο αναφορικά με την ολοκλήρωση των οικονομιών της ΕΕ από την έναρξη της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ).¹³⁷ Υπάρχουν τρεις πυλώνες, ωστόσο, η τραπεζική ένωση βασίζεται μέχρι στιγμής σε δύο λειτουργικούς πυλώνες:¹³⁸

- τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό (EEM)-(Single Supervisory Mechanism-SSM), και
- τον Ενιαίο Μηχανισμό Εξυγίανσης (EME)-(Single Resolution Mechanism-SRM)

Ο τρίτος πυλώνας, το Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασφάλισης Καταθέσεων (European Deposit Insurance Scheme-EDIS) θα εφαρμοσθεί μελλοντικά. Στις 24 Νοεμβρίου 2015 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εισήγαγε την ιδέα σχετικά με την εισαγωγή ενός Ευρωπαϊκού Συστήματος Εγγύησης Καταθέσεων σταδιακά, χωρίς ωστόσο στο σημείο αυτό να έχουν περατωθεί οι διαπραγματεύσεις για τη δημιουργία Κανονισμού.¹³⁹ Ακόμη, ακρογωνιαίος λίθος της ένωσης είναι το ενιαίο εγχειρίδιο κανόνων.¹⁴⁰ Αυτό ισχύει σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ και βασίζεται σε μια γενικότερη προσέγγιση με σκοπό την συνολική εναρμόνιση.¹⁴¹

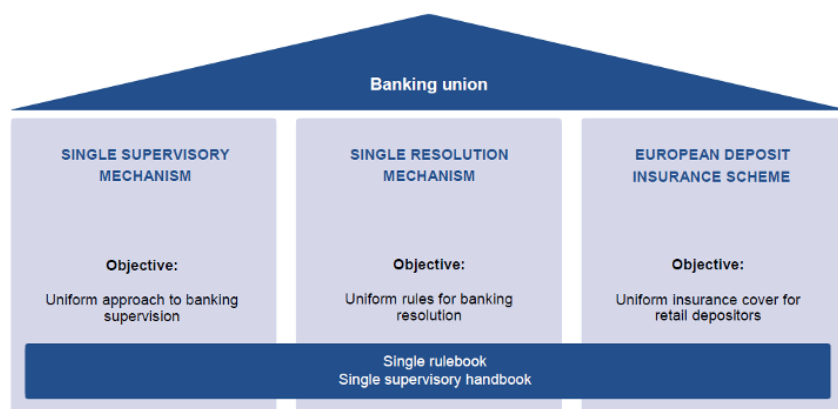
¹³⁷ "The Three Pillars of the Banking Union," Oesterreichische Nationalbank, accessed November 20, 2022, <https://www.oenb.at/en/financial-market/three-pillars-banking-union.html>.

¹³⁸ "Τραπεζική Ένωση," Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, n.d., <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/banking-union/>.

¹³⁹ Μυλωνάκης, (2020).

¹⁴⁰ Bazoti, (2019).

¹⁴¹ Gortsos, (2017).

Εικόνα 2: Οι τρεις πυλώνες της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης¹⁴²

4.1 Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός (Single Supervisory Mechanism – SSM)

Ο μηχανισμός μέσω του οποίου γίνεται η τραπεζική εποπτεία ονομάζεται Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός, στηρίζεται κατά κύριο λόγο στο άρθρο 127 παράγραφος 6 της ΣΛΕΕ και δημιουργήθηκε με τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1024/2013. Η βασική του λειτουργία είναι να εποπτεύει τις τράπεζες και να διασφαλίζει αφενός ότι αυτές ότι συμμορφώνονται στο σύνολο τους με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας, σύμφωνα με τα ειδικότερα οριζόμενα στην ευρωπαϊκή νομοθεσία, αφετέρου δε να εντοπίζονται τυχόν αδυναμίες σε πρώιμο στάδιο και να λαμβάνονται σχετικά μέτρα, ενώ διαδραματίζει επίσης σπουδαίο ρόλο στην διατήρηση της οικονομικής σταθερότητας.¹⁴³ Ακόμη, συμβάλει στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στον ευρωπαϊκό τραπεζικό τομέα.¹⁴⁴ Παράλληλα, αποτελεί τον βασικό πυλώνα της τραπεζικής ένωσης και αποτελείται από την ΕΚΤ και τις εθνικές αρχές των κρατών μελών της Ε.Ε. που συμμετέχουν σε αυτόν.¹⁴⁵ Όλες οι χώρες της ζώνης του ευρώ συμμετέχουν αυτομάτως στην ευρωπαϊκή τραπεζική εποπτεία, αλλά

¹⁴² Oesterreichische Nationalbank. <https://www.oenb.at/en/financial-market/three-pillars-banking-union.html>

¹⁴³ Bazoti, (2019).

¹⁴⁴ "Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός," Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, n.d., <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/thessm/html/index.el.html>.

¹⁴⁵ Καρλετίδη, (2016).

δυνατότητα συμμετοχής έχουν και άλλες χώρες της ΕΕ που δεν χρησιμοποιούν το ευρώ, μέσω μιας γενικής, στενής σχέσης συνεργασίας με την ΕΚΤ.¹⁴⁶ Παραδείγματος χάριν λοιπόν, η Βουλγαρία και η Κροατία λαμβάνουν μέρος στην ευρωπαϊκή τραπεζική εποπτεία μέσω στενότερης σχέσης και συνεργασίας ήδη από τον Οκτώβριο του 2020.¹⁴⁷ Για τις χώρες της ΕΕ που δεν συμμετέχουν στην ευρωπαϊκή τραπεζική εποπτεία, η ΕΚΤ και οι εθνικές εποπτικές αρχές δύνανται να καθορίσουν το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα επιτυγχάνεται η συνεργασία τους σε εποπτικά ζητήματα μέσω μνημονίου συνεννόησης.¹⁴⁸

Ο ΕΕΜ άλλαξε ριζικά την εποπτεία των τραπεζών, καθώς εισήγαγε ένα κοινό πανευρωπαϊκό ρυθμιστικό σύστημα.¹⁴⁹ Έτσι λοιπόν, από τις 4 Νοεμβρίου 2014, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) είχε την τελική εξουσία σε όλες τις τράπεζες που υπόκεινται στον ΕΕΜ.¹⁵⁰ Έτσι, ο φορέας στον οποίο έχει ανατεθεί η προληπτική εποπτεία είναι η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, ενώ σε επίπεδο κρατών εποπτικά καθήκοντα ανατίθενται και στις εθνικές εποπτικές αρχές. Μάλιστα, αρχικά υπήρχαν σκέψεις για την επιλογή του πιο κατάλληλου εποπτικού φορέα. Οι επιλογές ήταν τρεις: πρώτον, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), δεύτερον, η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή (ΕΒΑ), που απορρίφθηκε για πολιτικούς λόγους, καθώς έχει την έδρα της στο Λονδίνο, και τρίτον, ένας νέος φορέας, που απορρίφθηκε στη περίπτωση αυτή για πρακτικούς λόγους.¹⁵¹ Έτσι, επιλέχθηκε η ΕΚΤ.

Η κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ της ΕΚΤ και των εθνικών αρχών εξαρτάται από τη σημασία των εποπτευόμενων ιδρυμάτων.¹⁵² Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η ΕΚΤ εποπτεύει άμεσα όλες τις τράπεζες και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που έχουν περιουσιακά στοιχεία άνω των 30 δισεκατομμυρίων ευρώ ή τα οποία συνιστούν τουλάχιστον το 20% του ΑΕΠ της χώρας προέλευσης.¹⁵³ Η ΕΚΤ ασκεί άμεση εποπτεία στις 110 σημαντικές

¹⁴⁶ “Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός,” Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, n.d., <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/thessm/html/index.el.html>.

¹⁴⁷ Ό.π.

¹⁴⁸ Ό.π.

¹⁴⁹ Wiggins, Wedow, and Metrick, (2019).

¹⁵⁰ Ό.π.

¹⁵¹ Καλφάογλου και Μανεσιώτης, (2014).

¹⁵² Bazoti, (2019).

¹⁵³ Ό.π.

τράπεζες που είναι εγκατεστημένες στις εν λόγω χώρες που συμμετέχουν κατά τα ως άνω αναφερόμενα, οι οποίες μάλιστα κατέχουν περίπου το 82% του συνολικού ενεργητικού του τραπεζικού τομέα αυτών των χωρών.¹⁵⁴ Στην άμεση εποπτεία της ΕΚΤ ανήκουν και τα τέσσερα σημαντικά ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα.¹⁵⁵

Μια τράπεζα χαρακτηρίζεται σημαντική ή λιγότερο σημαντική βάσει κάποιων ειδικών κριτηρίων που αναφέρονται ειδικότερα στον Κανονισμό 1024/2013 και στη συνέχεια ορίζονται με ειδικότερο τρόπο με τον Κανονισμό 468/2014 αναφορικά με το πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ της ΕΚΤ και των εθνικών εποπτικών αρχών.¹⁵⁶

Μέγεθος: Για να χαρακτηριστεί μια εποπτευόμενη τράπεζα ως σημαντική, η αξία των στοιχείων του ενεργητικού πρέπει να ξεπερνά τα 30 δισ. ευρώ.¹⁵⁷

Σημασία για την οικονομία: Σε περίπτωση που το ενεργητικό της εκάστοτε εποπτευόμενης οντότητας ή της εγκατεστημένης σε κάποιο από τα συμμετέχοντα κράτη-μέλη μητρικής επιχείρησης του τραπεζικού ομίλου, ανέρχεται τουλάχιστον σε 5 δισ. ευρώ, και στο 20% του ΑΕΠ του συμμετέχοντος κράτους-μέλους στο οποίο και είναι εγκατεστημένη, τότε θεωρείται σημαντική/σημαντικό.¹⁵⁸

Διασυννοριακές δραστηριότητες: Ένας τραπεζικός όμιλος ειδικότερα χαρακτηρίζεται σημαντικός, στην περίπτωση κατά την οποία η μητρική επιχείρηση διατηρεί θυγατρικά πιστωτικά ιδρύματα σε περισσότερα από ένα κράτη-μέλη της ΕΕ και:

- το ενεργητικό του ομίλου ξεπερνά τα 5 δισ. ευρώ, και
- ή η αξία των διασυννοριακών στοιχείων του ενεργητικού ξεπερνά το 20% της αξίας του ενεργητικού συνολικά,

¹⁵⁴ “Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός,” Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, n.d., <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/thessm/html/index.el.html>.

¹⁵⁵ “Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση,” Ελληνική Ένωση Τραπεζών, n.d., <https://www.hba.gr/EuropeanAssociation?sectiontype=SSM>.

¹⁵⁶ Ό.π.

¹⁵⁷ Ό.π.

¹⁵⁸ Ό.π.

- ή η αξία των διασυννοριακών του υποχρεώσεων ξεπερνάει το 20% της αξίας των συνολικών του υποχρεώσεων.¹⁵⁹

Τα τρία μεγαλύτερα ιδρύματα: Σε κάθε περίπτωση, ένα τραπεζικό ή πιστωτικό ίδρυμα ή ένας τραπεζικός όμιλος θεωρείται σημαντικός, αν κατατάσσεται ανάμεσα στα τρία μεγαλύτερα πιστωτικά ιδρύματα ή τραπεζικούς ομίλους ενός κράτους-μέλους, με βάση το ενεργητικό του.¹⁶⁰

Από την άλλη πλευρά, οι εθνικές αρχές των κρατών μελών είναι αεμόδιες για την επίβλεψη των τραπεζών που θεωρούνται λιγότερο σημαντικές.¹⁶¹ Ωστόσο, οι εθνικές αρχές συνεργάζονται στενά με την ΕΚΤ η οποία σε κάθε χρονική στιγμή μπορεί να λάβει την απόφαση να ασκεί πλέον τον άμεσο έλεγχο και την εποπτεία σε κάθε μια από αυτές τις τράπεζες, αν το κρίνει απαραίτητο.¹⁶² Έχει τη δυνατότητα παράλληλα, όμως, και να αναθέσει στην οικεία εθνική εποπτική αρχή την εποπτεία μιας εποπτευόμενης τράπεζας, παρά το γεγονός ότι θεωρείται σημαντική, αν έχουν μεσολαβήσει στο μεταξύ ειδικές περιστάσεις.¹⁶³

Το νομοθετικό πλαίσιο του ΕΕΜ είναι το εξής:

- Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1024/2013 του Συμβουλίου, για την ανάθεση ειδικών καθηκόντων στην ΕΚΤ σχετικά με τη χρηματοοικονομική σταθερότητα και την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων και
- Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1022/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1093/2010 σχετικά με τη σύσταση Ευρωπαϊκής Εποπτικής Αρχής (Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών) για

¹⁵⁹ Ό.π.

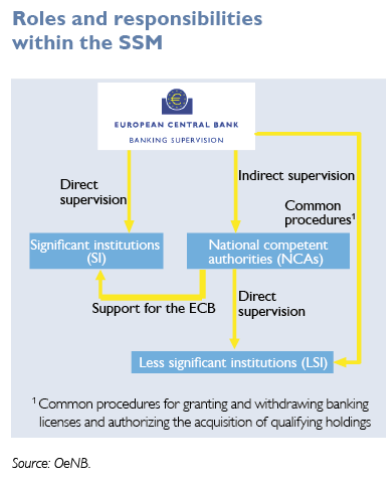
¹⁶⁰ Ό.π.

¹⁶¹ Bazoti, (2019).

¹⁶² “Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός,” Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, n.d., <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/thessm/html/index.el.html>.

¹⁶³ “Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση,” Ελληνική Ένωση Τραπεζών, n.d., <https://www.hba.gr/EuropeanAssociation?sectiontype=SSM>.

την ανάθεση ειδικών καθηκόντων στην ΕΚΤ, σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1024/2013 του Συμβουλίου.¹⁶⁴

Εικόνα 3: Ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός¹⁶⁵

Όσον αφορά τα όργανα του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού, αυτά είναι:

- Το Διοικητικό Συμβούλιο (Governing Council), το βασικό όργανο που λαμβάνει τις αποφάσεις της ΕΚΤ στο πλαίσιο του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού, που συνίσταται από τα έξι μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΕΚΤ και τους Διοικητές των Εθνικών Κεντρικών Τραπεζών των κρατών μελών της ευρωζώνης,¹⁶⁶ με βασική αρμοδιότητα την έγκριση των σχεδίων των αποφάσεων

¹⁶⁴ Καρλετίδη, (2016).

¹⁶⁵ Oesterreichische Nationalbank. <https://www.oenb.at/en/financial-market/three-pillars-banking-union/single-supervisory-mechanism.html>

¹⁶⁶ “Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση,” Ελληνική Ένωση Τραπεζών, n.d., <https://www.hba.gr/EuropeanAssociation?sectiontype=SSM>.

αναφορικά με την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων στα κράτη μέλη, τα οποία υποβάλλονται από το Εποπτικό Συμβούλιο.¹⁶⁷

- Το Εποπτικό Συμβούλιο (Supervisory Board), αποτελούμενο από τον Πρόεδρο, τον Αντιπρόεδρο, τέσσερις εκπροσώπους της ΕΚΤ και έναν εκπρόσωπο από την εθνική εποπτική αρχή κάθε συμμετέχοντος κράτους μέλους.¹⁶⁸ Είναι υπεύθυνο αναφορικά με το σχεδιασμό και την εκτέλεση των καθηκόντων της ΕΚΤ.¹⁶⁹
- Η Οργανωτική Επιτροπή (Steering Committee) που υποστηρίζει τις εργασίες του Εποπτικού Συμβουλίου και αποτελείται από τον πρόεδρο του Εποπτικού Συμβουλίου, τον Αντιπρόεδρο, έναν από τους εκπροσώπους της ΕΚΤ και πέντε εκπροσώπους εθνικών εποπτικών αρχών.¹⁷⁰
- Το Διοικητικό Συμβούλιο Επανεξέτασης (Administrative Board of Review) που είναι αρμόδιο για την εσωτερική διοικητική επανεξέταση των εποπτικών αποφάσεων της ΕΚΤ και αποτελείται από πέντε μέλη τα οποία έχουν γνώσεις και συναφή πείρα και εξειδίκευση στους τομείς των τραπεζικών υπηρεσιών και δεν ανήκουν στο δυναμικό της ΕΚΤ, ούτε και στο προσωπικό των εθνικών αρχών εποπτείας.¹⁷¹
- Η Επιτροπή μεσολάβησης (Mediation Panel), η οποία επιλύει διαφορές που προκύπτουν από την απόρριψη από το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ σχεδίου απόφασης που έχει υποβληθεί από το Εποπτικό Συμβούλιο.¹⁷² Αποτελείται από

¹⁶⁷ Παλληκάρη, (2015).

¹⁶⁸ Ό.π.

¹⁶⁹ “Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση,” Ελληνική Ένωση Τραπεζών, n.d., <https://www.hba.gr/EuropeanAssociation?sectiontype=SSM>.

¹⁷⁰ Παλληκάρη, (2015).

¹⁷¹ Ό.π.

¹⁷² Ό.π.

ένα μέλος που αντιπροσωπεύει κάθε κράτος μέλος, επιλεγόμενο μεταξύ των εκπροσώπων του στο Διοικητικό Συμβούλιο και στο Εποπτικό Συμβούλιο.¹⁷³

Αξίζει να αναφερθεί πως ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός έχει ξεπεράσει τις προσδοκίες από την έναρξη λειτουργίας του και πλέον θεωρείται αξιόπιστο και δίκαιο εποπτικό καθεστώς.¹⁷⁴

4.2 Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης-EME (Single Resolution Mechanism - SRM)

Ο Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης (EME) αποτελεί τον δεύτερο πυλώνα της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης, βασίζεται στο άρθρο 114 της ΣΛΕΕ και θεσμοθετήθηκε στις 15 Ιουλίου 2014 με τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 806/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου σχετικά με τη διαδικασία θέσπισης μιας σειράς από κανόνες και ενιαίες διαδικασίες, προκειμένου να επιτευχθεί εξυγίανση των πιστωτικών ιδρυμάτων, όπως επίσης και ορισμένων επιχειρήσεων για επενδύσεις, σε ένα κοινό πλαίσιο, εκείνο δηλαδή ενός Ενιαίου Μηχανισμού Εξυγίανσης και ενός Ενιαίου Ταμείου Εξυγίανσης.¹⁷⁵

Κύριος και πρωταρχικός στόχος του Ενιαίου Μηχανισμού Εξυγίανσης είναι να εξασφαλίζει την εξυγίανση τραπεζών υπό καθεστώς πτώχευσης, με το κατά το δυνατόν λιγότερο δυνατό κόστος για τους φορολογουμένους και για την οικονομία των κρατών μελών.¹⁷⁶ Εξασφαλίζει έτσι, χρηματοπιστωτική σταθερότητα.¹⁷⁷ Διερευνά, ακόμη, αν υπάρχει «συστημικός κίνδυνος» για ένα πιστωτικό ίδρυμα.¹⁷⁸ Εάν ο κίνδυνος δεν

¹⁷³ “Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση,” Ελληνική Ένωση Τραπεζών, n.d., <https://www.hba.gr/EuropeanAssociation?sectiontype=SSM>.

¹⁷⁴ Nicolaus, (n.d.)

¹⁷⁵ Γκόνη, (2022).

¹⁷⁶ “Τραπεζική Ένωση,” Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, n.d., <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/bankingunion/html/index.el.html>.

¹⁷⁷ “Single Resolution Mechanism,” European Commission, n.d., https://finance.ec.europa.eu/banking-and-banking-union/banking-union/single-resolution-mechanism_en.

¹⁷⁸ Καρλετίδη, (2016).

θεωρείται ως συστημικός, στην περίπτωση αυτή δύναται να εφαρμοσθούν διάφοροι τρόποι για να αντιμετωπιστεί η κρίση, π.χ. διάσωση με ίδια μέσα «bail in». ¹⁷⁹ Ακόμη εκτός από την εξυγίανση, έχει και ως στόχο τη μείωση του κατακερματισμού της αγοράς. ¹⁸⁰

Συναφώς άλλωστε, δίπλα στον EME έχει ήδη τεθεί σε λειτουργία ένα Ενιαίο Συμβούλιο Εξυγίανσης και ένα Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης. Έτσι λοιπόν,

Ενιαίο Συμβούλιο Εξυγίανσης: Το Ενιαίο Συμβούλιο Εξυγίανσης είναι το βασικό όργανο λήψης αποφάσεων του Ενιαίου Μηχανισμού Εξυγίανσης. Συνίσταται στην ουσία από πέντε μόνιμα μέλη, μαζί με τον Γενικό Διευθυντή, και εκπροσώπους των εθνικών αρμόδιων αρχών εξυγίανσης. ¹⁸¹ Παράλληλα, λαμβάνει τις αποφάσεις σχετικά με τα καθεστώτα εξυγίανσης για τις τράπεζες που αντιμετωπίζουν προβλήματα και εφαρμογής του μέτρου «διάσωσης με ίδια μέσα» bail-in, ¹⁸² και είναι άμεσα υπεύθυνη για την εξυγίανση των μεγάλων τραπεζών της τραπεζικής ένωσης που βρίσκονται υπό την άμεση εποπτεία της ΕΚΤ. ¹⁸³ Η διαδικασία εξυγίανσης δύναται να ξεκινήσει σε περίπτωση που μια ένα τραπεζικό ίδρυμα έχει πτωχεύσει ή είναι πολύ πιθανό να οδηγηθεί σε πτώχευση, και δεν υπάρχει άλλος τρόπος αυτό να διασωθεί. ¹⁸⁴ Ακόμη, το συμβούλιο διαχειρίζεται το ενιαίο ταμείο εξυγίανσης. ¹⁸⁵

Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης: Το κόστος που προκύπτει από τα ως άνω αναφερόμενα μέτρα εξυγίανσης καλύπτεται από το Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης (Single Resolution Fund - SRF), που χρηματοδοτείται από τις εισφορές των τραπεζών. ¹⁸⁶ Το εν λόγω Ταμείο λοιπόν χρησιμοποιείται σε περίπτωση χρεωκοπίας μιας τράπεζας, ¹⁸⁷ και σε αυτό συνεισφέρουν το

¹⁷⁹ Ό.π.

¹⁸⁰ Γκόνη, (2022),

¹⁸¹ Σιδέρης, (2015).

¹⁸² Κρονίδης, (n.d.).

¹⁸³ Σιδέρης, (2015).

¹⁸⁴ Καλφάογλου και Μανεισιώτης, (2014).

¹⁸⁵ “Single Resolution Mechanism,” European Commission, n.d., https://finance.ec.europa.eu/banking-and-banking-union/banking-union/single-resolution-mechanism_en.

¹⁸⁶ “Τραπεζική Ένωση,” Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, n.d., <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/bankingunion/html/index.el.html>.

¹⁸⁷ “Τραπεζική Ένωση,” Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, n.d., <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/banking-union/>.

σύνολο των πιστωτικών ιδρυμάτων των κρατών μελών.¹⁸⁸ Τα κράτη μέλη που δεν ανήκουν στην Ευρωζώνη, μπορούν να συμμετέχουν στον ΕΜΕ, μέσω ειδικών συμφωνιών στενής συνεργασίας.¹⁸⁹ Για τη λειτουργία του ταμείου εφαρμογή έχουν οι διατάξεις των άρθρων 67-79 του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ.806/2014, και η Διακυβερνητική Συμφωνία αριθ. 8457/2014.¹⁹⁰ Ήδη δε από το 2016, σε περίπτωση που μια τράπεζα εισέρχεται σε καθεστώς εξυγίανσης, για να μπορεί να αιτηθεί εξωτερική βοήθεια, θα πρέπει να είναι ικανή να καλύψει τουλάχιστον το 8% των υποχρεώσεων της με ίδια μέσα.¹⁹¹

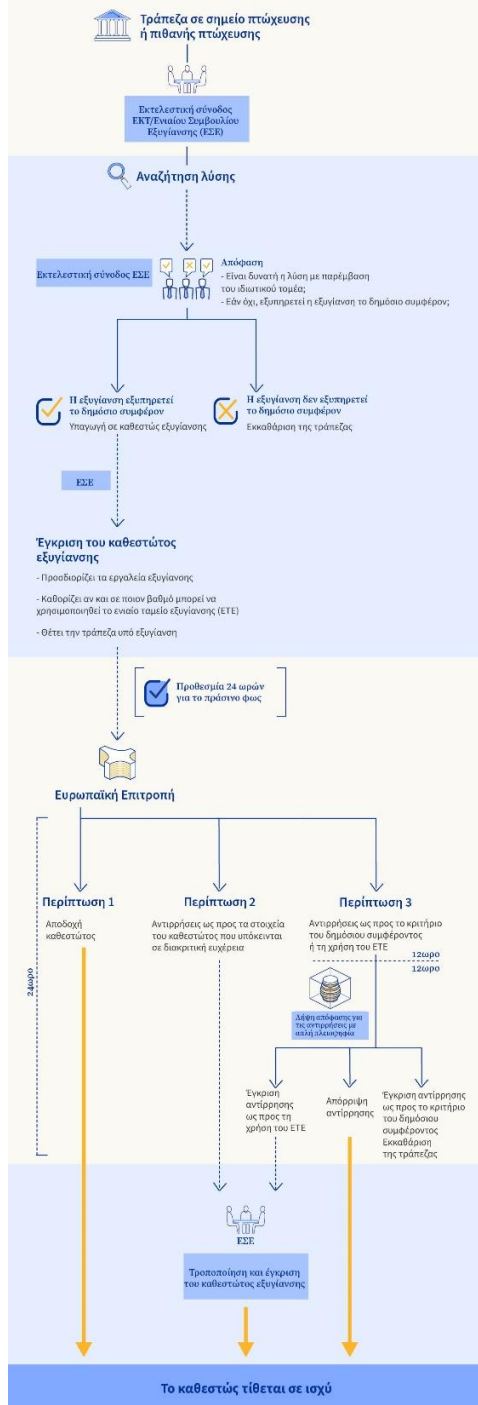
¹⁸⁸ Καρλετίδη, (2016).

¹⁸⁹ Ό.π.

¹⁹⁰ Κουμπής, (2017).

¹⁹¹ Σιδέρης, (2015).

Ο ενιαίος μηχανισμός εξυγίανσης: Εξυγίανση προβληματικών τραπεζών

Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Εξυγίανσης έχει σημειώσει σημαντικά βήματα προόδου, ήδη μάλιστα από την αρχή της λειτουργίας του, ωστόσο, σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο υπάρχουν ελλείψεις, όπως σχετικά με τα κριτήρια αφερεγγυότητας, την ποιότητα των σχεδίων εξυγίανσης, κ.ά.¹⁹³ Παρόλα αυτά, οι πρόσφατες αποφάσεις εξυγίανσης για τέσσερις ευρωπαϊκές τράπεζες που κρίθηκαν ως πτωχευμένες ή πιθανόν να πτωχεύσουν, δείχνουν την καλή λειτουργία του μηχανισμού.¹⁹⁴

4.3 Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασφάλισης Καταθέσεων

Ο τρίτος πυλώνας παραμένει ακόμη ημιτελής, με στόχο τη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασφάλισης Καταθέσεων (ΕΣΑΚ) μέχρι το 2024.¹⁹⁵ Κάποια από τα εθνικά συστήματα ασφάλισης των καταθέσεων των κρατών μελών της ΕΕ αντιμετωπίζουν πρόβλημα ανεπαρκούς χρηματοδότησης.¹⁹⁶ Έτσι, οι καταθέσεις των πολιτών δεν απολαμβάνουν τον ίδιο βαθμό προστασίας σε όλη την επικράτεια της ΕΕ. Επομένως, ένα ενιαίο ευρωπαϊκό σύστημα ασφάλισης καταθέσεων είναι αναγκαίο.

Η δημιουργία του Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασφάλισης Καταθέσεων πρέπει να σέβεται την αρχή της επικουρικότητας (άρθρο 5 παράγραφος 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση), δηλαδή ο ευρωπαϊκός μηχανισμός θα πρέπει να παρεμβαίνει μόνο εάν είναι απολύτως απαραίτητο, και την αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 5 παράγραφος 4 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση), δηλαδή η δράση του ΕΣΑΚ δεν πρέπει να υπερβαίνει το απολύτως απαραίτητο για την επίτευξη των στόχων των Συνθηκών.¹⁹⁷

¹⁹² Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, <https://www.consilium.europa.eu/el/infographics/infographics-srm/>

¹⁹³ Γκόνη, (2022).

¹⁹⁴ Bazoti, (2019).

¹⁹⁵ Γκόνη, (2022).

¹⁹⁶ Σιδέρης, (2015).

¹⁹⁷ Almeida da Silva, (2020).

Με την Οδηγία 2014/49/ΕΕ της 16ης Απριλίου 2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, αναφορικά με τα συστήματα εγγύησης των καταθέσεων, επέρχεται κατάργηση της Οδηγίας 94/19/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και της Οδηγίας 2009/14/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.¹⁹⁸ Σε όλα τα κράτη μέλη, όλες οι καταθέσεις έως και του ύψους των 100.000€ θα επιδέχονται προστασίας μόνο μέσω του εθνικού συστήματος εγγύησης καταθέσεων.¹⁹⁹ Σκοπός αυτής της εν λόγω πρόβλεψης είναι η διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος και να αντιμετωπίσει τη μαζική εκροή καταθέσεων εξαιτίας του φόβου μιας ενδεχόμενης πτώχευσης των πιστωτικών ιδρυμάτων.²⁰⁰ Επίσης, ανάλογα με τους κινδύνους που αποφασίζει να αναλάβει ένα πιστωτικό ίδρυμα, οφείλει να διατηρεί και τα αντίστοιχα κεφάλαια, τα οποία θα πρέπει να είναι περίπου 0,8% των καλυπτόμενων καταθέσεων σε κάθε κράτος μέλος, μέχρι το 2025.²⁰¹ Ακόμη, το συνολικό ποσό των εγγυημένων καταθέσεων θα καταβάλλεται μέσα σε επτά ημέρες από τη χρεοκοπία της τράπεζας, καθώς τα εθνικά συστήματα εγγύησης καταθέσεων θα λειτουργούν πιο αποτελεσματικά και θα μπορούν να υποστηρίξουν καλύτερα τις εγγυήσεις.²⁰²

Η ολοκλήρωση της τραπεζικής ένωσης βρίσκεται ακόμα σε εκκρεμότητα. Δυστυχώς, η πρόβλεψη πως το ΕΣΑΚ θα λειτουργούσε έως το 2025, φαίνεται να απέχει πολύ από την πραγματικότητα.²⁰³ Περισσότερα σχετικά με τις εξελίξεις προς την ολοκλήρωση της τραπεζική ένωσης θα παρουσιαστούν σε επόμενο κεφάλαιο.

¹⁹⁸ Καρλετίδη, (2016).

¹⁹⁹ Wiggins, Wedow, and Metrick, (2019).

²⁰⁰ Καρλετίδη, (2016).

²⁰¹ Ό.π.

²⁰² Σιδέρης, (2015).

²⁰³ Almeida da Silva, (2020).

Κεφάλαιο 5: Νομικό πλαίσιο: Το ενιαίο εγχειρίδιο κανόνων

Το ενιαίο εγχειρίδιο κανόνων (Single Rule book), συνιστά στην ουσία το σύνολο των βασικών κανόνων, δηλαδή νομοθετικών κειμένων, που διέπουν την τραπεζική ένωση και τη ρύθμιση του χρηματοπιστωτικού τομέα στην ΕΕ, και δημιουργήθηκε για να επιτευχθεί μεγαλύτερη ασφάλεια και σταθερότητα σε αυτόν τον τομέα.²⁰⁴ Τον Ιούνιο του 2009, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο απηύθυνε σύσταση για τη θέσπιση ενιαίου εγχειριδίου κανόνων, ώστε να μην υφίστανται διαφορές ανάμεσα στις νομοθεσίες των κρατών μελών, με αποτέλεσμα οι καταναλωτές να απολαμβάνουν την ίδια προστασία και οι τράπεζες να λειτουργούν με ίσους όρους ανταγωνισμού σε όλη την ΕΕ.²⁰⁵ Το ενιαίο εγχειρίδιο κανόνων άρχισε να ισχύει από 16 Ιουλίου 2013.²⁰⁶ Οι κανόνες αυτοί έχουν σχέση με τις κεφαλαιακές απαιτήσεις, τις διαδικασίες εξυγίανσης, καθώς και ένα σύστημα εγγύησης των καταθέσεων. Άλλωστε, οι κανόνες στο ως άνω αναφερόμενο εγχειρίδιο κανόνων είναι δεσμευτικοί και εφαρμόζονται σε όλες τις χώρες της ΕΕ.

Το νομικό πλαίσιο, οι πυλώνες του ενιαίου εγχειριδίου κανόνων είναι οι εξής:

- η Οδηγία για τις κεφαλαιακές απαιτήσεις (Οδηγία 2013/36/ΕΕ: ΟΚΑ IV και V) και ο κανονισμός για τις κεφαλαιακές απαιτήσεις (Κανονισμός 575/2013: ΚΚΑ I και II),
- η τροποποιημένη οδηγία για τα συστήματα εγγύησης των καταθέσεων (Οδηγία 2014/49/ΕΕ),
- η Οδηγία αναφορικά με την ανάκαμψη και την εξυγίανση των τραπεζών (Οδηγία 2014/59/ΕΕ) (BRRD I και II).²⁰⁷

²⁰⁴ “Τραπεζική Ένωση,” Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, n.d., <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/banking-union/>.

²⁰⁵ Ό.π.

²⁰⁶ Μυλωνάκης, (2020).

²⁰⁷ “Τραπεζική Ένωση,” Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, n.d., <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/banking-union/>.

5.1 Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον τραπεζικό τομέα

Οι κανόνες της ΕΕ που σχετίζονται με τις κεφαλαιακές απαιτήσεις για τις τράπεζες και τις επιχειρήσεις επενδύσεων, έχουν ως βασικό σκοπό την ενίσχυση κατά το δυνατόν της ικανότητας του τραπεζικού τομέα της ΕΕ να αντιμετωπίζει οικονομικά προβλήματα που κατά καιρούς προκύπτουν.²⁰⁸ Οι κανόνες ορίζονται σε Οδηγία για τις κεφαλαιακές απαιτήσεις (ΟΚΑ IV και V) η οποία περιλαμβάνει κανόνες αναφορικά με τα αποθέματα ασφαλείας, τις αποδοχές που λαμβάνουν οι τραπεζίτες, όπως επίσης και για την προληπτική εποπτεία και έλεγχο, αλλά και την εταιρική διακυβέρνηση.²⁰⁹ και σε κανονισμό για τις κεφαλαιακές απαιτήσεις (ΚΚΑ I και II) ο οποίος περιλαμβάνει μέτρα αναφορικά με την εποπτεία σχετικά με την επικινδυνότητα και εν γένει τον πιστωτικό κίνδυνο για τις επιχειρήσεις επενδύσεων, όπως επίσης και τα πιστωτικά και τραπεζικά ιδρύματα.²¹⁰

5.2 Συστήματα εγγύησης καταθέσεων

Τον Δεκέμβριο του 2013 επετεύχθη συμφωνία ανάμεσα στα κράτη μέλη και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου αναφορικά με τα συστήματα εγγύησης των καταθέσεων.²¹¹ Τον Απρίλιο του 2014 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο ενστερνίστηκαν την Οδηγία 2014/49/ΕΕ «περί των συστημάτων εγγύησης των καταθέσεων», η οποία στη συνέχεια τέθηκε σε εφαρμογή στις 3 Ιουλίου 2015. Τα συστήματα εγγύησης καταθέσεων συνιστούν στην ουσία συστήματα, τα οποία σε κάθε κράτος μέλος οφείλουν να αποζημιώσουν τους καταθέτες στην περίπτωση που πτωχεύσει το τραπεζικό ίδρυμα τους και οι καταθέσεις τους θα είναι τότε μη διαθέσιμες.²¹² Έτσι, προφέρεται το ίδιο επίπεδο προστασίας στους καταθέτες στο σύνολο της ΕΕ και ενισχύεται η εσωτερική αγορά.

²⁰⁸ Ό.π.

²⁰⁹ Ό.π.

²¹⁰ Ό.π.

²¹¹ Κουμπής, (2017).

²¹² “Τραπεζική Ένωση,” Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, n.d., <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/banking-union/>.

5.3 Ανάκαμψη και εξυγίανση των τραπεζών

Οι κανόνες που ισχύουν σε όλη την ΕΕ για την ανάκαμψη και την εξυγίανση των τραπεζών, έχουν ως στόχο να προλάβουν τραπεζικές κρίσεις και να διασφαλίσουν την ομαλή εξυγίανση των τραπεζών που χρεοκοπούν, περαιτέρω δε εκμηδενίζουν στην ουσία τις συνέπειες στην πραγματική οικονομία.²¹³ Κατ' εφαρμογή των κανόνων αυτών άλλωστε δημιουργήθηκε και ο μηχανισμός διάσωσης με ίδια μέσα bail-in και προβλέφθηκε η δημιουργία ταμείων εξυγίανσης.²¹⁴ Η Οδηγία 2014/59/ΕΕ «για τη θέσπιση πλαισίου για την ανάκαμψη και την εξυγίανση πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων (...)», γνωστή και ως BRRD (Banking Recovery and Resolution Directive – Οδηγία Τραπεζικής Εξυγίανσης και Εκκαθάρισης), υιοθετήθηκε τον Μάιο του 2014. Ο όρος «εξυγίανση» περιγράφει την εκκαθάριση μίας τράπεζας.²¹⁵ Έτσι λοιπόν, σε περίπτωση που μία τράπεζα δεν είναι πλέον βιώσιμη, απαιτείται προχωρήσει η εξυγιάσή της με έναν «τακτικό, μεθοδικό τρόπο», προκειμένου να ελαχιστοποιηθούν οι αρνητικές συνέπειες.²¹⁶ Σύμφωνα με το άρθρο 31 παράγραφος 2 της Οδηγίας 2014/59/ΕΕ, οι στόχοι της εξυγίανσης είναι οι εξής:

α) η εν γένει διασφάλιση της συνέχισης των κρίσιμων λειτουργιών

β) η αποφυγή των σημαντικότερων συνεπειών στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα μέσω της πρόληψης της μετάδοσης στις υποδομές της αγοράς, όπως επίσης και με την γενικότερη διατήρηση της πειθαρχίας στο σύνολο της αγοράς.

γ) η προστασία των δημοσίων πόρων, μέσα από την διαδικασία της ελαχιστοποίησης της εξάρτησης από τη έκτακτη δημόσια χρηματοπιστωτική στήριξη·

δ) η προστασία των καταθετών που υπάγονται στην Οδηγία 2014/49/ΕΕ, όπως επίσης και των επενδυτών που καλύπτονται από την Οδηγία 97/9/ΕΚ·

²¹³ Ό.π.

²¹⁴ Αγόρης, (2018).

²¹⁵ Κουμπής, (2017).

²¹⁶ Ό.π.

ε) η προστασία των κεφαλαίων των πελατών, αλλά και των περιουσιακών τους στοιχείων»

Όσον αφορά νεότερες εξελίξεις, ο κανονισμός «αλυσιδωτής δομής» εισάγει τροποποιήσεις για την αποτελεσματικότερη εξυγίανση των τραπεζών. Ο κανονισμός αυτός εντάσσεται στο ενιαίο εγχειρίδιο κανόνων και τροποποιεί τους κανόνες που περιλαμβάνονται στον κανονισμό για τις κεφαλαιακές απαιτήσεις και στην οδηγία για την ανάκαμψη και την εξυγίανση των τραπεζών.²¹⁷ Τον Απρίλιο του 2022, το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατέληξαν σε προσωρινή συμφωνία σχετικά με την πρόταση για την «αλυσιδωτή δομή», ενώ στις 4 Οκτωβρίου 2022 το Συμβούλιο ενέκρινε το αναθεωρημένο πλαίσιο εξυγίανσης των τραπεζών, που δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα στις 25 Οκτωβρίου.²¹⁸

²¹⁷ “Τραπεζική Ένωση,” Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, n.d., <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/banking-union/>.

²¹⁸ Ό.π.

Κεφάλαιο 6: Κριτική στην Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση

Η Τραπεζική Ένωση δημιουργήθηκε για να προσφέρει μεγαλύτερη σταθερότητα και ασφάλεια στον τραπεζικό τομέα της ΕΕ. Σύμφωνα με τους κανόνες που εισήχθησαν, πολλά κεφαλαιώδους σημασίας πιστωτικά ιδρύματα στα κράτη μέλη της ευρωζώνης αντλούν μεγάλα ποσά ιδίων κεφαλαίων.²¹⁹ Ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός αποδείχθηκε αποτελεσματικός, με τις εποπτευόμενες τράπεζες να έχουν πολύ καλύτερη κεφαλαιοποίηση σε σχέση με το παρελθόν.²²⁰

Η λειτουργία του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού είχε γενικότερα πολύ θετικό αντίκτυπο στο ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα. Εν προκειμένω λοιπόν, το κύριο επίτευγμά του ήταν να συμβάλει στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος της ευρωζώνης.²²¹ Οι μέσοι δείκτες κεφαλαίου έφτασαν σε ικανοποιητικά επίπεδα μετά από τη δημιουργία του ΕΕΜ, ενώ παράλληλα η κάλυψη της ρευστότητας, αν και έχει αυξηθεί λιγότερο, βρίσκεται πολύ πιο πάνω από το ελάχιστο της Βασιλείας.²²² Ακόμη, είναι ιδιαίτερα θετικό το γεγονός πως εξασφαλίζεται η αυτονομία τόσο της ΕΚΤ στο πλαίσιο της εκτέλεσης των εποπτικών της καθηκόντων, όσο και των αρμόδιων εθνικών αρχών εντός του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού.²²³ Επίσης, η ποιότητα των περιουσιακών στοιχείων των εποπτευόμενων τραπεζών έχει βελτιωθεί σε πολύ μεγάλο βαθμό.²²⁴ Σύμφωνα με τον Andrea Enria, τον πρόεδρο δηλαδή του Εποπτικού Συμβουλίου της ΕΚΤ, ο συνολικός όγκος των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs) στις μεγάλες τράπεζες της ευρωζώνης μειώθηκε σχεδόν στο μισό μεταξύ 2014 και 2019.²²⁵

Παρόλα αυτά, ήδη εκφράζονται αμφιβολίες για το εάν έχει πράγματι προσφερθεί ασφάλεια και σταθερότητα. Για παράδειγμα, δύο ερευνητές από το Πανεπιστήμιο του

²¹⁹ Κουμπής, (2017).

²²⁰ Krecké, (2021).

²²¹ Restoy, (2018).

²²² Ό.π.

²²³ Παλληκάρη, (2015).

²²⁴ Krecké, (2021).

²²⁵ Ό.π.

Λουξεμβούργου ισχυρίστηκαν ότι η τραπεζική ένωση ήταν «νεκρή».²²⁶ Το σίγουρο είναι πως παραμένει ημιτέλης. Υποστηρίζεται, ακόμη, πως η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση δεν έχει ακόμη αποδειχθεί πως ωφελεί τα μέλη της σε σύγκριση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες όσον αφορά τη φερεγγυότητα των τραπεζών.²²⁷

Επίσης, η πανδημία του COVID-19 έφερε στην επιφάνεια κάποιες αδυναμίες του τραπεζικού συστήματος. Φάνηκε έτσι, πως οι ρυθμιστικές αρχές δεν ήταν καλύτερα εξοπλισμένες για κρίσεις που θα προέκυπταν.²²⁸ Για το πρώην μέλος του Εποπτικού Συμβουλίου της ΕΚΤ, Ignazio Angeloni, η κρίση του κορωνοϊού τις έπιασε «πάλι εν μέρει απροετοίμαστες».²²⁹ Σύμφωνα με τον ίδιο, οι στόχοι της τραπεζικής ένωσης είναι σήμερα πιο «άπιαστοι» από ποτέ.²³⁰ Ο ευρωπαϊκός τραπεζικός τομέας παραμένει κατακερματισμένος, και μη ανταγωνιστικός σε διεθνές επίπεδο.²³¹

Επίσης, υπάρχει διστακτικότητα και επιφυλακτικότητα αναφορικά με την επιλογή της ΕΚΤ ως του πλέον αρμοδίου οργάνου για την εποπτεία στην Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση.²³² Έχει υποστηριχθεί δηλαδή πως ένας θεσμός ο οποίος έχει αναλάβει τη χάραξη και άσκηση της νομισματικής πολιτικής εντός της ίδιας της ΕΕ, δεν δύναται στο ίδιο πλαίσιο να είναι αρμόδιο για να τελεί και τις εποπτικές λειτουργίες στο ίδιο σύστημα, καθώς αυτό θα συνιστούσε σύγκρουση συμφερόντων.²³³ Ακόμη, υποστηρίζεται πως η ΕΚΤ δεν διαθέτει εντολή από τις Ευρωπαϊκές Συνθήκες προκειμένου να ασκεί γενικευμένη τραπεζική εποπτεία, παρά μόνο σε ορισμένες εξαιρετικές περιπτώσεις.²³⁴ Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη την αυστηροποίηση των διατάξεων του άρθρου 114 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και τη νομολογία του Δικαστηρίου της ΕΕ ως προς αυτό, προς το παρόν δεν δύναται να δημιουργηθεί ξεχωριστή αρχή για την εκτέλεση των υπερσυμβουλευτικών ρόλων στο τραπεζικό σύστημα.²³⁵ Αυτό θα μπορούσε

²²⁶ Ό.π.

²²⁷ Gutiérrez-López and Abad-González, (2020).

²²⁸ Krecké, (2021).

²²⁹ Ό.π.

²³⁰ Ό.π.

²³¹ Ό.π.

²³² Καρλετίδη, (2016).

²³³ Ό.π.

²³⁴ Ό.π.

²³⁵ Majewska-Jurczyk, (2020).

να συμβεί μόνο μετά την τροποποίηση της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.²³⁶ Ακόμη, το ανώτατο δικαστήριο της Γερμανίας απέρριψε το 2019 μια νομική προσφυγή κατά της εποπτείας της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), με τους ενάγοντες να ισχυρίζονται ότι οι εξουσίες εποπτείας και εκκαθάρισης της ΕΚΤ δεν καλύπτονταν από τις συνθήκες της ΕΕ ή το γερμανικό σύνταγμα.²³⁷

Όσον αφορά τον Ενιαίο Μηχανισμό Εξυγίανσης, είναι πλέον πλήρως λειτουργικός. Το Ενιαίο Συμβούλιο Εξυγίανσης έχει χειριστεί την εξυγίανση του τραπεζικού ιδρύματος Banco Popular Espanol, ενώ έχει επίσης συμμετάσχει στις διαδικασίες που οδήγησαν στην εκκαθάριση των τραπεζών Banca Popolare Vicenza, Banca Veneto και του λετονικού τραπεζικού ομίλου ABLV.²³⁸

Υπάρχουν όμως και κάποιοι που υποστηρίζουν πως οι κανόνες εξυγίανσης τραπεζών της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι αναποτελεσματικοί.²³⁹ Συγκεκριμένα, κατακρίνεται η περιορισμένη πρόσβαση και μη επαρκής διαθεσιμότητα κεφαλαίων εξυγίανσης της ΕΕ, τα ανεπαρκή εθνικά συστήματα εγγύησης καταθέσεων στα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ, καθώς και οι σχετικά υψηλές ελάχιστες προϋποθέσεις που υπάρχουν αναφορικά με ίδια κεφάλαια και επιλέξιμες υποχρεώσεις (MREL) για πολλές τράπεζες της ΕΕ.²⁴⁰

Κριτική έχει ασκηθεί και όσον αφορά την απόδοση ιδίων κεφαλαίων (ROE). Το 2015 η απόδοση ιδίων κεφαλαίων των άμεσα εποπτευόμενων τραπεζών από την ΕΚΤ, ήταν στο 4,5%, αυξημένη μεν σε σύγκριση με το 2,8% το 2014, αλλά πολύ χαμηλή σε σύγκριση με το ποσοστό πριν την κρίση, που κυμαινόταν περίπου στο 15%, όπως επίσης και συγκριτικά με την απόδοση των τραπεζών των ΗΠΑ που το 2015 ήταν στο 9%.²⁴¹ Η απόδοση ιδίων

²³⁶ Ό.π.

²³⁷ Pearson, (2019).

²³⁸ Restoy,(n.d.).

²³⁹ Asimakopoulos and Howarth, (2022).

²⁴⁰ Ό.π.

²⁴¹ Εμμανουηλίδου, (2021).

κεφαλαίων των τραπεζών της Ευρωζώνης παραμένει χαμηλή για μεγάλο χρονικό διάστημα.²⁴² Το 2019 μάλιστα, η ROE των τραπεζών της ΕΕ ήταν στο 5,4%.²⁴³

Τέλος, είναι αρνητικό το γεγονός ότι τα περισσότερα κράτη μέλη καθυστερούν τη μεταφορά των οδηγιών της Ευρωπαϊκής ένωσης, οι οποίες στοχεύουν στη μεταρρύθμιση της τραπεζικής εποπτείας, την εξυγίανση και την ασφάλιση των καταθέσεων.²⁴⁴ Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε ανομοιομορφία στην Ευρωζώνη και να θέσει σε κίνδυνο τη σταθερότητα των χρηματοπιστωτικών αγορών.

Τέλος, μεγάλη κριτική έχει ασκηθεί για το γεγονός πως η τραπεζική ένωση δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμη, με ένα βασικό στοιχείο να λείπει, το Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασφάλισης Καταθέσεων.

Εν προκειμένω λοιπόν, αξίζει να σημειωθεί πως προς την κατεύθυνση της ολοκλήρωσης του επίμαχου εγχειρήματος της τραπεζικής ένωσης, μια πρώτη προσέγγιση θα συνιστούσε η προσαρμογή του κανονιστικού πλαισίου για την επίτευξη της αποτελεσματικότητας στη διαχείριση των κρίσεων. Ήδη δε, αυτή η προσέγγιση ορίζεται ρητά στην ατζέντα που αναφέρεται στη δήλωση του Eurogroup της 16ης Ιουνίου 2022, γεγονός που θα απαιτούσε ωστόσο μεταβολή στο δευτερογενές ενωσιακό δίκαιο²⁴⁵.

Παράλληλα, σε ένα περισσότερο φιλόδοξο επίπεδο, θα απαιτούνταν μια πιο ολοκληρωμένη μεταρρύθμιση του σημερινού πλαισίου, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι πιο βασικές και μεγαλύτερης σημασίας ελλείψεις της χρηματοοικονομικής ασφάλειας για τη ζώνη του ευρώ. Είναι απαραίτητη δηλαδή η ύπαρξη ενός μηχανισμού αντιμετώπισης των οικονομικών κρίσεων, κάτι που μέχρι σήμερα δεν έχει ακόμη θεσμοθετηθεί²⁴⁶.

²⁴² Ο.π.

²⁴³ "BANKING SECTOR PERFORMANCE," European Banking Federation, n.d., <https://www.ebf.eu/facts-and-figures/banking-sector-performance/>.

²⁴⁴ Koetter, Krause, and Tonzer, (2019).

²⁴⁵ Beck, et. Al. (October 2022).

²⁴⁶ Ο.π.

Κεφάλαιο 7: Εξελίξεις προς την ολοκλήρωση της τραπεζικής ένωσης

Από το ξέσπασμα της κρίση του 2008 έχει συντελεστεί μεγάλη πρόοδος για την ανάπτυξη μηχανισμών διαχείρισης κρίσεων στην ΕΕ και για τη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Το μεγαλύτερο εμπόδιο για την Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση αποτελεί η απουσία ενός κοινού συστήματος εγγύησης καταθέσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο.²⁴⁷ Ωστόσο, η χρηματοοικονομική ολοκλήρωση είναι συνεχώς επεξεργαζόμενη διαδικασία.²⁴⁸ Ο τρίτος πυλώνας με το Σύστημα Ασφάλισης Καταθέσεων είναι πιθανό να συμβάλει στην προστασία των τραπεζών και των καταναλωτών σε περίπτωση πιθανής μελλοντικής κρίσης.²⁴⁹ Ωστόσο, παρατηρείται μεγάλη στασιμότητα στις εξελίξεις. Αξίζει να αναφερθεί πως οι ΗΠΑ έχουν ένα ομοσπονδιακό πρόγραμμα εγγύησης καταθέσεων από τη δεκαετία του 1930.²⁵⁰ Σύμφωνα με τη Διευθύντρια Προληπτικής Ρύθμισης και Εποπτικής Πολιτικής της ΕΒΑ, Isabelle Vaillant, για να ολοκληρωθεί η Τραπεζική Ένωση, είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί ένα κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασφάλισης Καταθέσεων και η απουσία αυτού του τρίτου πυλώνα αφήνει ένα μεγάλο κενό στο ρυθμιστικό πλαίσιο.²⁵¹ Υποστήριξε ακόμη, ότι πρόκειται για πολιτικό ζήτημα, και ότι η ΕΒΑ είχε κάνει πολλή δουλειά στην τεχνική πλευρά του EDIS.²⁵² Σύμφωνα με τον José Manuel González-Páramo, Εκτελεστικό Διευθυντή και Παγκόσμιο Επικεφαλής Οικονομικών και Θεσμικών Σχέσεων της BBVA, «Παρά τα επιτεύγματα, η τραπεζική ένωση απέχει ακόμη πολύ από το να είναι πραγματικότητα και υπάρχει δουλειά που πρέπει να γίνει. Η ευρωπαϊκή τραπεζική αγορά παραμένει σε μεγάλο βαθμό κατακερματισμένη από τα εσωτερικά σύνορα, η τραπεζική ένωση δεν οδήγησε στο επίπεδο χρηματοοικονομικής ολοκλήρωσης που αναμενόταν στα αρχικά της στάδια».²⁵³

²⁴⁷ Davies, (2022).

²⁴⁸ Cavallo, (2014).

²⁴⁹ Majewska-Jurczyk, (2020)

²⁵⁰ Davies, (2022).

²⁵¹ Lawler, (2021).

²⁵² Ό.π.

²⁵³ Canfranc, (n.d.).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στη συνέχεια έθεσε το 2015 πρόταση για τη θέσπιση του ευρωπαϊκού συστήματος ασφάλισης καταθέσεων (ΕΣΑΚ).²⁵⁴ Παράλληλα, περί τον Ιούνιο του 2016, το Συμβούλιο συμφώνησε σχετικά με οδικό χάρτη προκειμένου να ολοκληρωθεί η επίμαχη τραπεζική ένωση και συνέχισε τις εργασίες του για την ενίσχυση της.²⁵⁵ Ήδη δε, στις 9 Ιουλίου του έτους 2019, ο Πρόεδρος της Κεντρικής Τράπεζας Μάριο Ντράγκι ζήτησε από τα κράτη μέλη να λάβουν τις απαιτούμενες ενέργειες για την ολοκλήρωσή της.²⁵⁶ Λίγο αργότερα, το 2020 συνετάχθη από τον Πορτογάλο ευρωβουλευτή Pedro Marques ένα νέο σχέδιο έκθεσης για την τραπεζική ένωση, που υποστηρίχθηκε από την Επιτροπή και την ΕΚΤ, και εγκρίθηκε από την Επιτροπή Οικονομικής και Νομισματικής Πολιτικής.²⁵⁷ Τον Ιούνιο του 2021, ο υπουργός Οικονομικών της Γερμανίας Όλαφ Σουλτς τόνισε ότι όσο οι εγγενείς ελλείψεις του EDIS δεν έχουν αντιμετωπιστεί σωστά, δεν μπορεί να υπάρξει συμφωνία.²⁵⁸

Τον Ιούνιο του 2022, μετά από πολλές προσπάθειες, επιτέλους υπήρχαν ελπίδες για ένα σημαντικό βήμα προόδου. Ο Πρόεδρος του Eurogroup και υπουργός Οικονομικών της Ιρλανδίας Paschal Donohoe παρουσίασαν σχέδιο με στόχο την ολοκλήρωση της τραπεζικής ένωσης έως το 2024.²⁵⁹ Ωστόσο στη συνάντηση των υπουργών Οικονομικών στο Eurogroup, δεν επετεύχθη συμφωνία, καθώς υπήρχε απροθυμία ως προς το διαμοιρασμό των κινδύνων.²⁶⁰ Έτσι, ναυάγησε άλλη μια προσπάθεια. Σύμφωνα με αξιωματούχο της ΕΕ: *«Είναι η Τραπεζική Ένωση νεκρή; Όχι, σίγουρα δεν έχει πεθάνει, παίρνει έναν υπνάκο για λίγο, αλλά απέχει πολύ από το να πεθάνει»*.²⁶¹ Τα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν πειστικά γεωπολιτικά και οικονομικά ζητήματα, με την ολοκλήρωση της τραπεζικής ένωσης να μην αποτελεί αυτή τη στιγμή επείγον ζήτημα.²⁶² Επίσης, ο Andrea

²⁵⁴ “Τραπεζική Ένωση,” Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, n.d., <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/banking-union/>.

²⁵⁵ Ό.π.

²⁵⁶ Μυλωνάκης, (2020).

²⁵⁷ Almeida da Silva, (2020).

²⁵⁸ Krecké, “(2021).

²⁵⁹ Tamma, (2022).

²⁶⁰ Davies, (2022).

²⁶¹ Jones, (2022).

²⁶² Ό.π.

Orcel, Διευθύνων Σύμβουλος της UniCredit, δήλωσε ότι *«χωρίς τραπεζική ένωση, ο δρόμος για ένα ισχυρότερο χρηματοοικονομικό μπλοκ στην Ευρώπη είναι στενός»*.²⁶³

Ορισμένα κράτη μέλη εκφράζουν φόβους ότι το ευρωπαϊκό σύστημα ασφάλισης καταθέσεων θα μπορούσε να τα αναγκάσει να επωμιστούν τις αρνητικές συνέπειες ανεύθυνων εσωτερικών πολιτικών άλλων κρατών μελών.²⁶⁴ Υπάρχει ακόμα η δυσπιστία των Βορειοευρωπαϊκών κρατών προς τα κράτη μέλη της Νότιας Ευρώπης.²⁶⁵ Η Γερμανία, για παράδειγμα, ανησυχεί ότι θα καταλήξει να διασώσει τράπεζες από άλλα κράτη μέλη της Ευρωζώνης.²⁶⁶ Ήταν αυτή που από την αρχή εμπόδισε τις διαπραγματεύσεις να προχωρήσουν.²⁶⁷ Σύμφωνα με τον Ludger Schuknecht, πρώην επικεφαλής οικονομολόγο του Γερμανικού Ομοσπονδιακού Υπουργείου Οικονομικών, η ανησυχία ήταν ότι άλλες χώρες θα ευθύνονται σύντομα για τις συνέπειες των εσφαλμένων πολιτικών άλλων χωρών, με αποτέλεσμα το EDIS να σημαίνει *«λιγότερη, όχι περισσότερη, σταθερότητα στις χώρες της Ευρώπης, εάν το κόστος των εγχώριων τοξικών περιουσιακών στοιχείων και των τραπεζικών, εποπτικών και πολιτικών λαθών μπορεί να απορριφθεί σε άλλους»*.²⁶⁸ Αλλά και η Ολλανδία και οι χώρες της Βαλτικής δυσκολεύονται να αποδεχτούν το ενδεχόμενο να αναλαμβάνουν κινδύνους από κοινού.²⁶⁹ Η Ιταλία δεν δέχεται πρόταση περιορισμού της έκθεσης των εθνικών τραπεζών στο δημόσιο χρέος, ενώ το αίτημα της Γαλλίας για τις *«απαλλαγές ρευστότητας»*, δίνοντας στις πολυεθνικές τράπεζες μεγαλύτερη ελευθερία στη μεταφορά κεφαλαίων διασυνοριακά, βρίσκει αντίσταση από το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο και άλλους.²⁷⁰ Αξίζει να αναφερθεί και η αλλαγή στη στάση της γαλλικής κυβέρνησης η οποία ήταν αρχικά αντίθετη στην τραπεζική ένωση, αλλά αργότερα την υποστήριξε όπως και οι σημαντικές τράπεζες της Γαλλίας.²⁷¹

²⁶³ Groves, (2022).

²⁶⁴ Krecké, (2021).

²⁶⁵ Μυλωνάκης, (2020).

²⁶⁶ Jones, (2022).

²⁶⁷ Krecké, (2021).

²⁶⁸ Krecké, (2021).

²⁶⁹ Μυλωνάκης, (2020).

²⁷⁰ Tamma, (2022).

²⁷¹ Culpepper and Tesche, (2021).

Έτσι λοιπόν, η ολοκλήρωση της τραπεζικής ένωσης είναι απαραίτητη αλλά όχι επαρκής προϋπόθεση για τη δημιουργία και τη συντήρηση μιας πραγματικά ενιαίας αγοράς στον τραπεζικό τομέα. Για να δημιουργηθεί μια τέτοια ενιαία αγορά, απαιτούνται περαιτέρω προϋποθέσεις που θα πρέπει να πληρούνται, συμπεριλαμβανομένου ενός ενιαίου συστήματος τραπεζικής φορολογίας, ενός ενιαίου συστήματος εταιρικής και προσωπικής αφερεγγυότητας ενός ενιαίου πλαισίου για τη χρηματοδότηση στεγαστικών δανείων²⁷².

Καθίσταται σαφές επομένως, πως ο ευρωπαϊκός τραπεζικός τομέας παραμένει κατακερματισμένος, με την Ευρώπη να χάνει την ανταγωνιστικότητά της.²⁷³ Μάλιστα, το μερίδιο αγοράς των έξι μεγάλων αμερικανικών επενδυτικών τραπεζών στην Ευρώπη έναντι των έξι μεγάλων ευρωπαϊκών ανταγωνιστών τους έχει αυξηθεί από 44% σε 58% τα τελευταία επτά χρόνια.²⁷⁴ Όπως όλα δείχνουν, παρά τις παρατεταμένες συζητήσεις, δεν θα υπάρξουν σύντομα εξελίξεις.

²⁷² Beck, et. Al. (October 2022).

²⁷³ “The Banking Union: Time to Move Forward Again,” La Banque de France, September 10, 2021, <https://www.banque-france.fr/en/intervention/banking-union-time-move-forward-again>.

²⁷⁴ “The Banking Union: Time to Move Forward Again,” La Banque de France, September 10, 2021, <https://www.banque-france.fr/en/intervention/banking-union-time-move-forward-again>.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Από την κρίση του 2008 έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος ως προς την ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης με στόχο την καλύτερη αντιμετώπιση πανευρωπαϊκών οικονομικών κρίσεων. Αν και υπάρχουν ακόμα αρκετές αδυναμίες και αρκετή δουλειά προς την ολοκλήρωση, έχουν αναμφίβολα σημειωθεί βήματα προόδου. Ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός αποδείχθηκε αποτελεσματικός και συνέβαλε στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος της ευρωζώνης.²⁷⁵ Ακόμη, ο Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης είναι πλέον πλήρως λειτουργικός. Αρκετοί, ωστόσο, είναι αυτοί που τονίζουν τις αδυναμίες της τραπεζικής ένωσης. Υπάρχουν αμφιβολίες για το πόσο αποτελεσματική είναι στη διασφάλιση της σταθερότητας στον χρηματοπιστωτικό τομέα, για την επιλογή της ΕΚΤ ως του πλέον αρμοδίου εποπτικού οργάνου και για αναποτελεσματικότητα των κανόνων εξυγίανσης. Η νέα κρίση με το ξέσπασμα της πανδημίας του COVID-19 έδειξε πως υπήρχαν ακόμη πολλές αδυναμίες στην τραπεζική ένωση, με τον ευρωπαϊκό τραπεζικό τομέα να παραμένει κατακερματισμένος και μη ανταγωνιστικός.²⁷⁶ Επιπρόσθετα, η σύσταση του τρίτου πυλώνα, του Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασφάλισης Καταθέσεων, δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί, παρά τις μακροχρόνιες συζητήσεις και διαπραγματεύσεις. Η ολοκλήρωση της τραπεζικής ένωσης δεν θα είναι εύκολο έργο, όμως θα επιφέρει μεγαλύτερη ανθεκτικότητα σε πιθανές μελλοντικές οικονομικές κρίσεις.²⁷⁷ Ίσως τώρα βρισκόμαστε στην κατάλληλη στιγμή για να προχωρήσουν οι διαπραγματεύσεις των κρατών μελών και να καταλήξουν σε συμφωνία πριν χτυπήσει η επόμενη κρίση.²⁷⁸ Μένει να φανεί στο μέλλον κατά πόσο τα κράτη μέλη θα είναι ικανά να καταλήξουν σε συμφωνία και να

²⁷⁵ Fernando Restoy, "THE EUROPEAN BANKING UNION: ACHIEVEMENTS AND CHALLENGES," *IEAF - FEF*, ESTUDIO "ANUARIO DEL EURO 2018," n.d., <https://www.ieaf.es/p/item/470-estudio-anuario-del-euro-2018>.

²⁷⁶ Elisabeth Krecké, "Is There a Future for the EU's Banking Union?," Geopolitical Intelligence Services AG, September 22, 2021, <https://www.gisreportsonline.com/r/eu-banking-union/>.

²⁷⁷ Nikolaos Papanikolaou, "The Road towards the Establishment of the European Banking Union," *Munich Personal RePEc Archive*, no. MPRA Paper No. 62463 (February 28, 2015), <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/62463/>.

²⁷⁸ Ellie Groves, "European Banks Exasperated by Banking Union Failure," OMFIF, June 30, 2022, <https://www.omfif.org/2022/06/european-banks-exasperated-by-banking-union-failure/>.

προχωρήσει η ολοκλήρωση της τραπεζικής ένωσης, καθιστώντας το ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα πιο ανταγωνιστικό και ικανό να επιφέρει τα αντίστοιχα επιθυμητά αποτελέσματα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξένη

Abascal, María, Tatiana Alonso-Gispert, Santiago Fernández de Lis, and Wojciech A. Golecki. “A Banking Union for Europe: Making a Virtue out of Necessity.” *The Spanish Review of Financial Economics* 13, no. 1 (January 2015): 20–39.
<https://doi.org/10.1016/j.srfe.2015.02.003>.

Alexander, Pearson. “European Banking Union Ruled Constitutional.” DW, July 30, 2019. <https://www.dw.com/en/european-banking-union-does-not-violate-german-constitution-court-rules/a-49797605>.

Almeida da Silva, Vitor Carlos. “European Banking Union: A Two-Stroke Reality.” *UNIO – EU Law Journal* 6, no. 1 (July 5, 2020): 79–99.
<https://doi.org/10.21814/unio.6.1.2710>.

Asimakopoulos, Ioannis, and David Howarth. “Stillborn Banking Union: Explaining Ineffective European Union Bank Resolution Rules †.” *JCMS: Journal of Common Market Studies* 60, no. 2 (March 2022): 264–82.
<https://doi.org/10.1111/jcms.13212>.

Bazoti, Pery. “The European Banking Union.” *HELLENIC FOUNDATION FOR EUROPEAN AND FOREIGN POLICY ELIAMEP*, no. WORKING PAPER No 109/2019 (August 2019).

Beck, Thorsten. Krahen, Jan-Pieter, et. Al. (October 2022). Completing the banking union: Economic requirements and legal conditions. CEPR Policy, Insight No. 114

Bozena Gulija and Dalvinder Singh. "EUROPEAN BANKING UNION: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES ARISING FROM ITS INCEPTION, ARCHITECTURE AND ENVIRONMENT," n.d. <https://www.academia.edu/>.

Cappiello, Stefano, The Interplay between the EBA and the Banking Union (October 2015). Robert Schuman Centre for Advanced Studies Research Paper No. RSCAS 2015/77, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2682529> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2682529>

Castañeda, Juan, David Mayes, and Geoffrey Wood. *European Banking Union. Prospects and Challenges*, 2016.

Cerami, Alfio. "European Banking Union as a Self-Fulfilling Prophecy," October 24, 2017. https://www.researchgate.net/publication/329943409_European_Banking_Union_as_a_Self-Fulfilling_Prophecy.

Chiti, Mario P., and Vittorio Santoro, eds. *The Palgrave Handbook of European Banking Union Law*. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan, 2019. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-13475-4>.

Culpepper, Pepper D., and Tobias Tesche. "Death in Veneto? European Banking Union and the Structural Power of Large Banks." *Journal of Economic Policy Reform* 24, no. 2 (April 3, 2021): 134–50. <https://doi.org/10.1080/17487870.2020.1722125>.

Daire, Lawler. “Completing the Banking Union: Next Steps and Challenges Ahead.” The Institute of International & European Affairs Search, March 31, 2021.
<https://www.iiea.com/blog/completing-the-banking-union-next-steps-and-challenges-ahead-1>.

Douglas J. Elliott. “KEY ISSUES ON EUROPEAN BANKING UNION TRADE-OFFS AND SOME RECOMMENDATIONS.” *Global Economy and Development at BROOKINGS*, GLOBAL ECONOMY & DEVELOPMENT, November 2012.

Euro Area Summit Statement, 29 June 2012, first paragraph, first sentence, available at:
https://consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/131359.pdf.

European Banking Federation. “BANKING SECTOR PERFORMANCE,” n.d.
<https://www.ebf.eu/facts-and-figures/banking-sector-performance/>.

European Commission. “Banking Union,” February 26, 2021.
<https://ec.europa.eu/newsroom/fisma/items/703494>.

European Commission. “Single Resolution Mechanism,” n.d.
https://finance.ec.europa.eu/banking-and-banking-union/banking-union/single-resolution-mechanism_en.

European Commission. “Banking Union,” n.d. https://finance.ec.europa.eu/banking-and-banking-union/banking-union_en.

Giulia Rosa Maria Cavallo. “European Banking Union: An Immediate Tool for Euro Crisis Management and a Long-Term Project for the Single Market.” *Istituto*

Affari Internazionali, October 15, 2014.

<https://www.iai.it/en/pubblicazioni/european-banking-union>.

Goddard, John, Philip Molyneux, and John O. S. Wilson. “Banking in Europe: Integration, Reform, and the Road to a Banking Union.” In *The Oxford Handbook of Banking*, edited by Allen N. Berger, Philip Molyneux, and John O. S. Wilson, 3rd ed., 1000–1032. Oxford University Press, 2019.

<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198824633.013.32>.

Gortsos, Christos V. “A brief overview of the European Banking Union.” *L’Europe en Formation* 383–384, no. 2 (2017): 61. <https://doi.org/10.3917/eufor.383.0061>.

Groves, Ellie. “European Banks Exasperated by Banking Union Failure.” OMFIF, June 30, 2022. <https://www.omfif.org/2022/06/european-banks-exasperated-by-banking-union-failure/>.

Gutiérrez-López, Cristina, and Julio Abad-González. “Sustainability in the Banking Sector: A Predictive Model for the European Banking Union in the Aftermath of the Financial Crisis.” *Sustainability* 12, no. 6 (2020).

<https://doi.org/10.3390/su12062566>.

Hellwig, Martin. “Yes Virginia, There Is a European Banking Union! But It May Not Make Your Wishes Come True.” Max Planck Institute for Research on Collective Goods, August 2014. https://EconPapers.repec.org/RePEc:mpg:wpaper:2014_12.

Howarth, David J., and Lucia Quaglia. *The Political Economy of European Banking Union*. First edition. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2016.

Howarth, David J., and Joachim Schild, eds. *The Difficult Construction of European Banking Union*. London New York: Routledge, 2020.

Howarth, David & Quaglia, Lucia, 'The Steep Road to European Banking Union: Constructing the Single Resolution Mechanism', *Journal of Common Market Studies*, s1, 52, pp. TBC (currently available as Early View, 10.1111/jcms.12178)

Huw Jones. "EU Banking Union 'Not Dead, Just Napping', Says EU Official," June 14, 2022. <https://www.reuters.com/business/finance/eu-banking-union-not-dead-just-napping-says-eu-official-2022-06-14/>.

Koetter, Michael, Thomas Krause, and Lena Tonzer. "Delay Determinants of European Banking Union Implementation." *European Journal of Political Economy* 58 (June 2019): 1–20. <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2018.09.004>.

Kolliopoulos, Athanasios. "Banking Union: Where Does It Stand? What Next?" *Region & Periphery*, no. 9 (July 29, 2020): 113. <https://doi.org/10.12681/rp.23781>.

Krecké, Elisabeth. "Is There a Future for the EU's Banking Union?" Geopolitical Intelligence Services AG, September 22, 2021. <https://www.gisreportsonline.com/r/eu-banking-union/>.

La Banque de France. "The Banking Union: Time to Move Forward Again," September 10, 2021. <https://www.banque-france.fr/en/intervention/banking-union-time-move-forward-again>.

Magnus, Marcel. "Τραπεζική Ένωση." Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, September 2022. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/88/%CF%84%CF%81%CE%>

[B1%CF%80%CE%B5%CE%B6%CE%B9%CE%BA%CE%B7-%CE%B5%CE%BD%CF%89%CF%83%CE%B7%BD%CF%89%CF%83%CE%B7.](#)

Majewska-Jurczyk, Barbara. “European Banking Union – an Institutional Analysis.” *The Central European Review of Economics and Management* 5, no. 1 (December 17, 2020): 59–75. <https://doi.org/10.29015/cerem.896>.

Miguel Rodríguez Canfranc. “What Steps Are Required for Completing the Banking Union?” Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (BBVA), n.d. <https://www.bbva.com/en/what-steps-are-required-for-completing-the-banking-union/>.

Nicolaus, David. “State of the Banking Union.” KPMG, n.d. <https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2017/12/state-of-the-banking-union-fs.html>.

Nielsen, Bodil S. “Main Features of the European Banking Union.” *European Business Law Review* 26, no. Issue 6 (December 1, 2015): 805–22. <https://doi.org/10.54648/EULR2015040>.

Oesterreichische Nationalbank. “The Three Pillars of the Banking Union.” Accessed November 20, 2022. <https://www.oenb.at/en/financial-market/three-pillars-banking-union.html>.

Papanikolaou, Nikolaos. “The Road towards the Establishment of the European Banking Union.” *Munich Personal RePEc Archive*, no. MPRA Paper No. 62463 (February 28, 2015). <http://mpa.ub.uni-muenchen.de/62463/>.

- Paul J. Davies. “Πλησιάζει η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση; Υπέροχη Ιδέα - Με Μεγάλους Κινδύνους.” Capital.gr, 2022. <https://www.capital.gr/bloomberg-view/3643467/plisiazei-i-europaiki-trapeziki-enosi-uperoxi-idea-me-megalous-kindunous>.
- Restoy, Fernando. “THE EUROPEAN BANKING UNION: ACHIEVEMENTS AND CHALLENGES.” *IEAF - FEF*, ESTUDIO “ANUARIO DEL EURO 2018,” n.d. <https://www.ieaf.es/p/item/470-estudio-anuario-del-euro-2018>.
- Restoy Fernando, Rastko Vrbaski, and Ruth Walters. “Bank Failure Management in the European Banking Union: What’s Wrong and How to Fix It.” *Financial Stability Institute, Bank for International Settlements*, no. Occasional Paper No 15 (July 2020). <https://www.bis.org/fsi/fsipapers15.htm>.
- Sebastian Dullien. “How to Complete Europe’s Banking Union.” European Council on Foreign Relations, July 2, 2014. https://ecfr.eu/publication/how_to_complete_europes_banking_union313/.
- Tamma, Paola. “Eurozone Countries Kill Banking Union Plan.” *POLITICO*, June 9, 2022. <https://www.politico.eu/article/eurozone-countries-kill-banking-union-plan/>.
- Teixeira, Pedro Gustavo. “The Future of the European Banking Union: Risk-Sharing and Democratic Legitimacy.” In *The Palgrave Handbook of European Banking Union Law*, edited by Mario P. Chiti and Vittorio Santoro, 135–54. Cham: Springer International Publishing, 2019. https://doi.org/10.1007/978-3-030-13475-4_7.

Teixeira, Pedro Gustavo. *The Legal History of the European Banking Union: How European Law Led to the Supranational Integration of the Single Financial Market*. Oxford London New York New Delhi Sydney: Hart, 2020.

Thorsten Beck. "Banking Union for Europe – Risks and Challenges." *WORLD BANK BLOGS* (blog), October 16, 2012.
<https://blogs.worldbank.org/allaboutfinance/banking-union-for-europe-risks-and-challenges>.

Thorsten Beck. "Banking Union for Europe – Where Do We Stand?" Centre for Economic Policy Research - CEPR (VoxEU), October 23, 2013.
<https://cepr.org/voxeu/columns/banking-union-europe-where-do-we-stand>.

Véron, Nicolas "A REALISTIC BRIDGE TOWARDS EUROPEAN BANKING UNION." *BRUEGEL POLICY CONTRIBUTION*, no. ISSUE 2013/09 (2013).

Vikelidou, Kornilia. "THE EUROPEAN BANKING UNION AS A CONTRIBUTING FACTOR TO FINANCIAL STABILITY." PhD THESIS submitted to the, Department of International and European Studies UNIVERSITY OF MACEDONIA Thessaloniki, Greece, 2021.
<https://dspace.lib.uom.gr/handle/2159/25380>.

Wiggins, Rosalind Z.; Wedow, Michael; and Metrick, Andrew (2019) "European Banking Union A: The Single Supervisory Mechanism," *Journal of Financial Crises*: Vol. 1 : Iss. 3, 113-129.
Available at: <https://elischolar.library.yale.edu/journal-of-financial-crises/vol1/iss3/7>

Zilioli, Chiara, and Karl-Philipp Wojcik. *Judicial Review in the European Banking Union*. Edward Elgar Publishing, 2021. <https://doi.org/10.4337/9781800373204>.

Ελληνική

Αγόρης, Χρήστος. “«Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση Αρχιτεκτονική Και Προκλήσεις».” ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ, ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών Τραπεζική (MSc), 2018. <https://apothesis.eap.gr/handle/repo/38517?mode=simple>.

Γκόνη Γ. Παναγιώτα. “Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση: Τι Είναι Και Πως Φτάσαμε Ως Εδώ; Νομική Προσέγγιση Ενός Οικονομικού Ευρωπαϊκού Θεσμού.” Ένωση Ελλήνων Νομικών e-ΘΕΜΙΣ, July 26, 2022. <https://www.ethemis.gr/2022/07/26/ependutiki-elkustikotita.html>.

Γκόρτσος, Χρήστος Βλ. “Η Πορεία Προς Την «Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση»: Θεσμικές Και Κανονιστικές Διαστάσεις Και Οι Επιπτώσεις Στην Ανταγωνιστικότητα Του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος,” n.d.

Γκόρτσος, Χρήστος Βλ. “Η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση η Ιστορία Και η Εξέλιξη Της.” BusinessNews.gr, July 14, 2014. <https://www.businessnews.gr/prosopa/item/4655-i-evropaiki-trapeziki-enosi-i-istoria-kai-i-ekseliksi-tis>.

Ελληνική Ένωση Τραπεζών. “Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση,” n.d. <https://www.hba.gr/EuropeanAssociation?sectiontype=SSM>.

Εμμανουηλίδου, Ελισάβετ. “Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση. Προκλήσεις Και Προοπτικές.” Πτυχιακή εργασία, Πανεπιστήμιο Αιγαίου Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών Κατεύθυνση Διεθνών Σχέσεων, 2021.

<https://hellenicus.lib.aegean.gr/handle/11610/23480>.

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. “Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός,” n.d.

<https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/thessm/html/index.el.html>.

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. “Τραπεζική Ένωση,” n.d.

<https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/bankingunion/html/index.el.html>
1.

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. “Η ΕΚΤ,” n.d.

<https://www.ecb.europa.eu/ecb/html/index.el.html>.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. “Οικονομική Και Νομισματική Ένωση (ONE),” n.d.

<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/emu-deepening/>.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. “Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός,” n.d.

<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/banking-union/single-supervisory-mechanism/>.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. “Τραπεζική Ένωση,” n.d.

<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/banking-union/>.

Ζαββός, Γιώργος Σ. “Προς Μια Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση.” Το Βήμα Online, 2012.

<https://www.tovima.gr/2012/06/10/opinions/pros-mia-eyrwpaiki-trapeziki-enwsi/>.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ. “Αναγκαία η Τραπεζική Ένωση Στην Ευρώπη,” April 13, 2021.

<https://www.kathimerini.gr/economy/561328981/anagkaia-i-trapeziki-enosi-stin-eyropi/>.

Η πλήρης ευρωπαϊκή τραπεζική ένωση αποτελεί τη μόνη λύση ενάντια στο "βρόχο της καταστροφής", 28.10.2021, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα

<https://www.reporter.gr/Apypseis/Apo-thesevs/ck/499627-H-plhrhs-eyrwpaikh-trapezikh-enwsh-apotelei-th-monh-lysh-enantia-sto-brocho-ths-katastrofhs>

Καραλίδου, Σοφία. “« Ο ΕΝΙΑΙΟΣ ΕΠΟΠΤΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ».” ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ, Εθνικόν και Καποδιστριακόν Πανεπιστήμιον Αθηνών ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΤΟΜΕΑΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ, 2019.

Καρλετίδη, Έλενα-Νίκη . “Η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση Στην Εσωτερική Αγορά.” *Επίκαιρα Νομικά Θέματα Και Αναλύσεις (ΕΝΘΑ)*, European University Cyprus, no. Τόμ. 1, Αρ. 5 (2016) (2016).

<https://entha.euc.ac.cy/index.php/entha/article/view/44>.

Κρονίδης, Μιχάλης. “Τραπεζική Ένωση – Τι Απομένει Για Να Ολοκληρωθεί,” n.d.

ΚΟΥΜΠΗΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ. “Τραπεζική Ένωση, Ως Μοχλός Πρόληψης Μελλοντικών Κρίσεων Στην Ε.Ε.” ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ, ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ : ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΑΚΙΝΗΤΩΝ, 2017.

<http://pandemos.panteion.gr/index.php?op=record&pid=iid:17782&lang=en>.

Μυλωνάκης, Ιωάννης. “Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση: Πρόκληση Ολοκλήρωσης.” The Huffington Post, January 14, 2020.

https://www.huffingtonpost.gr/entry/eeropaike-trapezike-enose-proklese-olokleroses_gr_5e1c7098c5b6da971d196dc2.

Παλληκάρη, Μαρία. “«Η ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΝΩΣΗ».” ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ, ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, Π.Μ.Σ. ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΔΙΚΑΙΟ, ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, 2015.

<http://pandemos.panteion.gr/index.php?op=record&lang=el&pid=iid:16056>.

Σιδέρης Σπυρίδων. “ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΝΩΣΗ: ΕΝΑ ΒΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ.” Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Παγκόσμια Πολιτική Οικονομία, 2015. <https://amitos.library.uop.gr/xmlui/handle/123456789/2583>.

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. “Ενημερωτικό Γράφημα - Πώς Λειτουργεί ο Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης Ενημερωτικό Γράφημα – Η Λειτουργία Του Ενιαίου Μηχανισμού Εξυγίανσης,” 2022.

<https://www.consilium.europa.eu/el/infographics/infographics-srm/>.

ΣΧΟΙΝΑ, ΘΕΟΔΩΡΑ, . “Η Πορεία Προς Την Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση: Η Διευθέτηση Των Μη Βιώσιμων Πιστωτικών Ιδρυμάτων Μέσω Ενός Ενιαίου Μηχανισμού Εξυγίανσης.” ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ, ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ», 2015. <https://apothesis.eap.gr/handle/repo/44459>.

Φ. Καλφάογλου and Β. Μανεσιώτης. “Η Κρίση Στην Ευρωζώνη Και η Τραπεζική Ενοποίηση,” October 3, 2014.

Χατζηεμμανουήλ, Χρήστος. “Οι Τράπεζες Και η Κρίση Του Ευρώ: Πώς Μια Τραπεζική Ένωση Μπορεί Να Δώσει Λύση Στα Προβλήματα Της Ευρωζώνης.” *FOREIGN AFFAIRS*, 2012.